

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет – Економіки бізнесу і контролю

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – другий (магістр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**на тему: «Організація і методика обліку та аналізу витрат
від операційної діяльності підприємства (на прикладі ТОВ
«Вознесенський коньячний завод»)»**

ШИФР КРМ.ОтаА.1.929-03.2.3

Здобувач: _____ **Манолій А.Ю.**

Керівник: _____ **д.е.н., проф. Купріна Н.М.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від "12" грудня 2023 р., протокол № 7.

Завідувач кафедри

обліку та аудиту _____ **Валерій НЕМЧЕНКО**

Одеса – 2023 р.

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ
І МЕНЕДЖМЕНТУ ім. Г.Е. Вейнштейна

Факультет – Економіки бізнесу і контролю
Кафедра – Обліку та аудиту
Ступінь вищої освіти – другий (магістр)
Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Зав. кафедри обліку та аудиту

« ____ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
здобувачки

Анастасії МАНОЛІЙ

-
1. Тема роботи: ***«Організація і методика обліку та аналізу витрат від операційної діяльності підприємства (на прикладі ТОВ «Вознесенський коньячний завод»)»***

Затверджена наказом від 01 грудня 2022 р. наказ № 929-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи ***8 грудня 2023 р.***
3. Вихідні дані до роботи: ***Звітні дані про діяльність підприємства за 2018-2021р.р.***

-
4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра: ***Теоретико-методичні основи обліку та аналізу витрат від операційної діяльності підприємства. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства за 2020-2021 роки. Особливості організації обліку на підприємстві, фінансовий облік і аналіз витрат від його операційної діяльності. Висновки та пропозиції.***

-
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) ***таблиць – 37, рисунків – 3.***

Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи,
що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

6. Дата видачі завдання **14 серпня 2023 р.**

Керівник _____ Купріна Н.М.

Завдання прийняв до виконання _____ Манолій А.Ю.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	12.08.23 - 20.09.23	
2. <i>Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства</i>	21.09.23 - 21.10.23	
3. <i>Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку і аналізу за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	22.10.23 - 28.11.23	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	29.11.23 - 8.12.23	

Здобувач-магістр _____ Манолій А.Ю.

Керівник роботи _____ Купріна Н.М.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ. Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-магістр _____ Манолій А.Ю.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: «Організація і методика обліку та аналізу витрат від операційної діяльності підприємства (на прикладі ТОВ «Вознесенський коньячний завод»)»

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретико-методичних питань сутності та класифікації витрат від операційної діяльності підприємства, особливостей їх бухгалтерського обліку відповідно до законодавчих і нормативних актів, практичних особливостей його функціонування підприємства, проведення фінансового аналізу на прикладі ТОВ «Вознесенський коньячний завод», пошуку шляхів вдосконалення на підприємстві.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Перший розділ присвячений теоретико-методичній основі фінансового і управлінського обліку витрат від операційної діяльності підприємства, дослідженню підходів до визначення сутності та класифікації відповідно до наукових публікацій, НП(С)БО і інших нормативних документів. Наведена кореспонденція рахунків. У другому розділі представлений фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за два роки, сформульовані обґрунтовані висновки. У третьому розділі роботи розглядаються особливості організації обліку ТОВ «Вознесенський коньячний завод», фінансовий облік витрат від операційної діяльності підприємства, проведено їх поглиблений фінансовий аналіз за 2018-2021 рр.

У висновках та пропозиціях до кваліфікаційної роботи сформульовані рекомендації з удосконалення бухгалтерського обліку і фінансового аналізу витрат від операційної діяльності підприємства.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	— 86 с.
таблиць	— 37
рисунків	— 3
додатків	— 1

ЗМІСТ

	с.
ВСТУП.....	6
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1. Підходи до визначення сутності поняття «витрати» в роботах вчених та відповідно до національних положень (стандартів) обліку.....	9
1.2. Фінансовий облік витрат від операційної діяльності підприємства....	13
1.3. Управлінський облік витрат від операційної діяльності.....	23
Висновки до першого розділу.....	28
2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ КОНЬЯЧНИЙ ЗАВОД»	31
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства.....	31
2.2. Аналіз формування фінансових результатів діяльності підприємства та рентабельності.....	34
2.3. Аналіз фінансового стану і ліквідності підприємства.....	42
Висновки до другого розділу.....	55
3. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ КОНЬЯЧНИЙ ЗАВОД»..	58
3.1. Організація обліку на підприємстві.....	58
3.2. Фінансовий облік витрат від операційної діяльності підприємства.....	67
3.3. Аналіз витрат від операційної діяльності підприємства	74
Висновки до третього розділу.....	80
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Актуальність теми. Витрати – є важливою та складною економічною категорією, яка займає вагоме місце в управлінні будь-якого підприємства. Це пояснюється тим, що витрати мають вирішальний вплив на формування фінансового результату функціонування суб'єктів господарювання, застосовуються для визначення цінової політики підприємства, показують рівень технології та організації виробництва, використовуються для оцінки ефективності функціонування та результативності діяльності підприємства шляхом порівняння витрат та результатів діяльності.

Об'єктивною потребою підприємств в сучасних умовах є подолання кризових явищ, спрямованих на удосконалення його діяльності, впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища на функціонування підприємства, відповідних організаційних структур, методів управління витратами, розроблення стратегії у виробництві та реалізації продукції, спрямованої на зменшення витрат та подальше економічне зростання.

Аналіз останніх публікацій бухгалтерського обліку та фінансового аналізу витрат операційної діяльності підприємства таких вчених, як: Атамас П.Й., Антонюк О., Білик М., Бланк І., Бутинць Ф., Бурлака С., Грабовецький Б., Голов С., Давидюк Т., Дубровська С., Кіндрацька Г., Крамаренко Г., Кулаковська Л., Купріна Н., Литвин Б., Лишиленко О., Мец В., Мних Є., Нападовська Л., Савчук В., Ступницька Т., Остап'юк Н., Осадчий Ю., Піча Ю, Цал-Цалко Ю. та ін., але потребує вирішення як на мікро-, так й на макрорівні дослідження під час військових дій в Україні.

Тому, ефективність функціонування підприємства залежить від ефективного використання усіх видів ресурсів, що сприяє забезпеченню виробництва конкурентоспроможної продукції за рахунок більш низьких витрат, наявності якісної та достовірної інформації про собівартість окремих видів продукції та їх позиції на ринку порівняно з продукцією інших виробників, надання об'єктивних даних для формування бюджету підприємства та планування його діяльності, можливості оцінювання роботи кожного підрозділу, прийняття ефективних та обґрунтованих рішень. Та-

ким чином, обраний напрям дослідження кваліфікаційної роботи є актуальним та потребує вирішення поставлених завдань для підприємств харчової промисловості.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретико-методичних питань сутності та класифікації, проведення економічного аналізу витрат від операційної діяльності підприємства, організації та проведення фінансового обліку витрат та їх вплив на формування фінансових результатів, а також вивчення напрямків удосконалення обліку та аналізу витрат від операційної діяльності на прикладі ТОВ «Вознесеньський коньячний завод».

Досягнення поставленої мети поставлені для вирішення такі завдання:

- дослідити визначення сутності економічних категорій «витрати», «витрати операційної діяльності підприємства» та підходів до її класифікації;
- провести дослідження організації фінансового та управлінського обліку витрат від операційної діяльності підприємства;
- провести фінансовий аналіз діяльності підприємства харчової промисловості, фінансова звітність якого обрана для дослідження;
- проведення поглибленого аналізу витрат від операційної діяльності підприємства;
- вивчення особливостей організації бухгалтерського обліку та фінансового обліку витрат від операційної діяльності підприємства, яке обрано для дослідження;
- розробка напрямів удосконалення ведення обліку і аналізу витрат від операційної діяльності на прикладі ТОВ «Вознесеньський коньячний завод».

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є витрати від операційної діяльності підприємства, а предметом дослідження – облік і аналіз витрат від операційної діяльності підприємства.

Для досягнення поставленої мети були використані сучасні методи дослідження: аналізу, синтезу, класифікації – для деталізації і вивчення об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи (сутності та класифікації економічних категорій «витрати», «витрати від операційної діяльності»); групування та синтезу – для узагальнення аспектів методики фінансового обліку і формування кореспонденції рахунків, аналізу витрат діяльності підприємства; порівняння, середніх і відно-

сних величин, горизонтального і вертикального аналізу – для проведення фінансово-економічного аналізу підприємства та поглибленого аналізу витрат його діяльності; конкретизації – для достовірного отримання даних для дослідження бухгалтерського обліку витрат від операційної діяльності підприємства та проведення їх фінансового аналізу; графічний – для наведення результатів дослідження в кваліфікаційній роботі.

Наукова новизна одержаних результатів в даній класифікаційній роботі полягає в розробці напрямів удосконалення обліку і аналізу витрат від операційної діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» та застосування на ньому результатів проведеного дослідження, що підтверджує також практичне значення проведених досліджень.

Публікації. За темою кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 тези [48] (у співавторстві) у збірнику наукових праць конференції та пройшли апробацію на XI Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 жовтня 2023 року «Особливості аналізу доходів діяльності підприємств харчової промисловості в сучасних умовах», в ОНТУ (м. Одеса).

Загальна структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи становить 86 стор., містить 37 таблиць, 3 рисунки, 1 додаток, список використаних джерел з 53 найменування на 5 стор.

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ

ВИТРАТ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Підходи до визначення сутності поняття «витрати» в роботах учених та відповідно до національних положень (стандартів обліку)

Функціонування будь-якого виробничого підприємства полягає у виробництві товарів та їх просуванні від виробника до споживача. Виконання цих завдань стає можливим за допомогою витрат, які здійснюються на кожному етапі господарської діяльності підприємства і тим самим забезпечують її реалізацію в цілому. В сучасній науковій літературі існують різні думки щодо трактування сутності поняття «витрати», що зумовлює виникнення суперечностей та неоднозначності у висвітленні даної категорії. Складність поняття «витрати» також проявляється у великій кількості ознак за якими може здійснюватись їх класифікація. А оскільки класифікація витрат є необхідною для цілей управління, є основою для здійснення їх обліку, аналізу та планування, то виникає необхідність виокремлення та систематизації найбільш значущих ознак за якими вона здійснюється.

При наявності різноманітних підходів до визначення сутності поняття «витрати», їх можна розглядати з різною метою – з точки зору проведення фінансового обліку, по-перше, для проведення управлінського обліку діяльності підприємства, по-друге, з метою здійснення економічного аналізу тощо.

Так, з точки зору фінансового обліку витрати розглядаються як, наприклад,:

– «зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками)» [37, с.392];

– «сукупність економічних елементів витрат: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати» [35, с.156];

– «зменшення активів або збільшення зобов'язань (пасивів), або поєднання того чи іншого у зв'язку з виробництвом і постачанням товарів у рамках діяльності підприємства» [40, с. 313].

У фінансовому обліку більшість авторів зазначають «витрати» як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття чи використання активів або збільшення зобов'язань, що зменшує капітал підприємства, як зазначає Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» – «зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені» [3].

З метою організації управлінського обліку українські вчені визначають витрати, як:

– «зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу(за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу його власниками)» [17, с. 136];

– «зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду або збільшення зобов'язань підприємства, що веде до зменшення капіталу» [38, с. 64];

– «обсяг використаних ресурсів у грошовому вимірюванні для досягнення певних цілей» [24, с. 54].

Таким чином, трактування витрат в управлінському обліку ученими направлене на власне розкриття даної економічної категорії. Але, для проведення економічного аналізу науковці розглядають витрати, як сукупність витрат використаних ресурсів для здійснення поточної

господарської діяльності підприємства, а також як окремий абсолютний показник та для розрахунку відносних показників, що визначає ефективність діяльності підприємства та використання ресурсів [10, 26-27,30,37]:

- «сукупність витрат живої праці для здійснення поточної господарської діяльності підприємства; спожита частина матеріальних трудових та фінансових ресурсів» [30, с.272];

- «це витрати підприємства, що пов'язані з виробництвом продукції, тому їх ще називають кошторисом затрат на виробництво» [23, с.140];

- «використані ресурси за їхнім економічним змістом незалежно від форми і місця використання на той чи інший об'єкт» [44, с.219].

Загальні вимоги до розкриття статей звітності, зокрема форми №2 «Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)», а також її форма та зміст визначаються вимогами згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (НП(С)БО № 1) затверджено наказом Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013 р. зі змінами та доповненнями, де відображаються витрати від діяльності підприємства, якій охоплює витрати від операційної, фінансової, інвестиційної та іншої діяльності підприємства [2]:

- операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю. Основна діяльність – це діяльність пов'язана з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), яка є головною метою створення підприємства і забезпечує основну частину його доходу. Так, для виробничих підприємств такою діяльністю є придбання виробничих запасів (сировини, матеріалів, комплектуючих виробів тощо), виготовлення і реалізація готової продукції; для торговельного підприємства – придбання і реалізація товарів і т.д.;

- інвестиційна діяльність – це придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів;
- фінансова діяльність – це діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства;
- інша діяльність – це діяльність, яка не пов’язана з операційною та фінансовою діяльністю підприємства.

Метою складання Форми №2 є надання користувачам правдивої та неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки та сукупний дохід підприємства за звітний період. У I розділі Форми №2 відображаються витрати від усіх видів діяльності підприємства. У розділі III звіту про фінансові результати наводяться відповідні елементи операційних витрат (на виробництво і збут, управління та інші операційні витрати), яких зазнало підприємство в процесі своєї діяльності протягом звітного періоду, за вирахуванням внутрішнього обороту, тобто за вирахуванням тих витрат, які становлять собівартість продукції (робіт, послуг), що вироблена і спожита самим підприємством. Собівартість реалізованих товарів, запасів у цьому розділі не наводиться [18].

Показники діяльності підприємства у формі №2 групуються в розрізі видів діяльності, які визначаються Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку [2].

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та розкриття її в фінансовій звітності викладені в П(С)БО 16 «Витрати» [3].

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» [3], витрати звітного періоду – «це витрати, що визнаються або шляхом зменшення активів, або шляхом збільшення зобов’язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені».

До витрат від операційної діяльності підприємства відносяться: собівартість реалізованої продукції, витрати на збут, адміністративні витрати та інші операційні витрати [3].

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат. До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються [3]:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати;
- змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Виробнича собівартість продукції зменшується на справедливую вартість супутньої продукції, яка реалізується, та вартість супутньої продукції в оцінці можливого її використання, що використовується на самому підприємстві [3].

До складу прямих матеріальних витрат включається: вартість сировини та основних матеріалів, що утворюють основу вироблюваної продукції, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат. Прямі матеріальні витрати зменшуються на вартість зворотних відходів, отриманих у процесі виробництва, які оцінюються у порядку, викладеному в п. 11 цього Положення (стандарту) [3].

До складу прямих витрат на оплату праці включаються заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат [3].

До складу інших прямих витрат включаються всі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта

витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних і майнових паїв, амортизація, втрати від браку, які складаються з вартості остаточно забракованої з технологічних причин продукції (виробів, вузлів, напівфабрикатів), зменшеної на її справедливую вартість, та витрат на виправлення такого технічно неминучого браку [3].

Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не включаються до складу виробничої собівартості готової та реалізованої продукції та пов'язані з витратами на управління, збут продукції, робіт послуг, та інші витрати, що відносяться до операційної діяльності підприємства.

В управлінні підприємством важливе місце займає обґрунтована класифікація витрат – це поділ їх на класи на основі певних загальних ознак об'єктів і закономірних зв'язків між ними. Необхідність розподілу витрат за різними ознаками пояснюється різними видами діяльності підприємства, різними виробничими процесами, в яких вони можуть брати участь, специфікою, цілями та завданнями управління, які застосовуються до тих чи інших видів витрат [18]. Проблема полягає в тому, що важливо вибрати класифікацію витрат виробництва, яка найбільш повно відповідала б завданням дослідження та напрямкам їх реалізації в системі управління.

Питання класифікації витрат з метою ефективного управління витратами розглядається багатьма вітчизняними авторами та науковцями [11, 17, 24, 38, 42].

Класифікація за видами діяльності використовується в основному у фінансовому обліку [18] (рис. 1.1). Особливістю класифікації витрат за економічними елементами є те, що вона заснована на економічній природі витрат, не залежить від конкретних умов, і тому склад елементів може бути встановленим. Разом з тим, класифікація витрат за елементами не може задовольнити інформаційні потреби підприємства про витрати за їх цільовим призначенням, по окремих видах продукції, при здійсненні контролю за

Рис. 1.1 – Класифікації витрат підприємства від операційної діяльності відповідно до П(С)БО 16 «Витрати»*

*Джерело [18]

раціональним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів [37].

Статті калькуляції формують витрати для визначення собівартості продукції – одні витрати показуються за їх видами (елементами), інші – за комплексними статтями (включають декілька елементів) [10].

При формуванні облікової інформації для прийняття управлінських рішень існує дещо інша класифікація витрат за ознаками, адже кожен керівник або власник підприємства повинен знати склад та фактичну собівартість продукції та інших витрат звичайної діяльності, який прибуток від її реалізації в загальному обсязі прибутку, чи є можливість збільшити або зменшити ціну на цю продукцію і яка ефективність від прийняття управлінського рішення, для чого необхідно використовувати економічно обґрунтовану класифікацію витрат. В цілях управління вона поділяється за принципом: різні витрати для різних цілей [38].

Для застосування витрат в управлінських цілях, необхідно класифікувати відповідно до виду діяльності, економічних елементів, статей калькуляції, за різними ознаками, що сприятиме прийняттю правильних рішень в сфері управління витратами та використовувати саме поняття «затрати» підприємства, які реальніше охоплюють поставлені цілі управління підприємством та його ефективним функціонуванням [17, 38].

1.2. Фінансовий облік витрат від операційної діяльності підприємства

Планом рахунків передбачено окремі синтетичні рахунки класу 9 «Витрати діяльності», що застосовують для узагальнення інформації про витрати операційної, інвестиційної, фінансової діяльності та іншим витратам діяльності [6].

За дебетом рахунків даного класу відображають суми витрат, за кредитом – списання суми витрат у кінці звітного року або щомісяця на рахунок 79 «Фінансові результати». Застосування цих рахунків дає змогу визначити виробничу собівартість продукції (робіт, послуг) й в управлінському обліку. До того ж забезпечується більша точність щодо визначення фінансових результатів завдяки подвійному контролю як у фінансовому, так і в управлінському обліку за незалежними методиками. Це

дає змогу уникнути помилок у єдиній системі записів без поділу бухгалтерського обліку на управлінський і фінансовий, коли внаслідок «загублення» накладних витрат, неправильного визначення калькуляційних різниць викривлювались фінансові результати і, як наслідок, виникав дисбаланс засобів підприємства та джерел їх утворення (розбіжність підсумків активу і пасиву) [18].

Для обліку витрат від операційної діяльності підприємства використовують рахунки 90-94. Так, для узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг призначений рахунок 90 «Собівартість реалізації» [6].

За дебетом рахунка 90 «Собівартість реалізації» відображають виробничу собівартість реалізованої готової продукції, робіт, послуг; фактичну собівартість реалізованих товарів (без торгових націнок), за кредитом – списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати» [7] (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Типові операції за рахунком 90 «Собівартість реалізації» [35]

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Відображення собівартості реалізованих:		
- тварин на вирощуванні та відгодівлі	90	21
- робіт і послуг допоміжних виробництв	90	23
- готової продукції	90	26
- продукції сільськогосподарського виробництва	90	27
- товарів	90	28
Включення до собівартості реалізованих продукції, робіт, послуг, загальновиробничих витрат, собівартість послуг машинно-тракторного парку	90	91
Списання собівартості реалізованої продукції, товарів, робіт і послуг на фінансові результати	79	90

Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не включають до складу виробничої собівартості готової та реалізованої продукції, тому інформацію про такі витрати узагальнюють на рахунках обліку витрат звітного періоду – 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Підприємства поряд з прямими витратами на виробництво продукції (робіт, послуг) здійснюють такі, що не можна відразу віднести на конкретний вид виробництва. Зокрема, витрати на організацію та управління. Залежно від того, належать такі витрати до окремих галузей чи до організації та управління виробництвом усього підприємства, їх обліковують як загальновиробничі (загальноцехові) або адміністративні (загальнозаводські). Загальна назва – накладні витрати – зумовлена особливістю включення їх у собівартість продукції основного виробництва шляхом пропорційного розподілу до суми прямих витрат (наприклад, оплати праці та витрат на експлуатацію й утримання обладнання – у промисловості, загальної суми за виключенням вартості насіння, кормів, сировини – у сільському господарстві тощо) тобто вони накладаються на прямі витрати [35].

До складу загальновиробничих витрат включають затрати на утримання управлінського і господарського персоналу цехів (бригад, ферм – на сільськогосподарських підприємствах), витрати на охорону праці, знос малоцінних і швидкозношуваних предметів, втрати від простоїв, нестачі та псування сировини і матеріалів у межах природних втрат при зберіганні в цехах, витрати на службові відрядження та ін. На підприємствах із цеховою структурою управління виробництвом загальновиробничі витрати обліковують щодо окремих цехів (бригад, ферм). Їх відносять на собівартість лише того підрозділу, де їх здійснювали. У фінансовому обліку такі витрати списують загальною сумою на собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) без розподілу за видами чи найменуваннями. Для обліку таких накладних витрат, а також витрат на утримання та експлуатацію машин і обладнання призначений рахунок 91 «Загальновиробничі витрати». Цей рахунок не застосовують підприємства торгівлі [18].

За дебетом рахунка 91 «Загальновиробничі витрати» відображають суму визнаних витрат, за кредитом – щомісячне списання на рахунки 23 «Виробництво» та 90 «Собівартість реалізації» за відповідним розподілом.

Аналітичний облік ведуть за місцями виникнення, центрами відповідальності та статтями (видами) витрат (табл. 1.2) [35].

Таблиця 1.2 – Типові операції за рахунком 91 «Загальновиробничі витрати» [35]

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Нараховано амортизацію (знос)	91	13
Списано на загальновиробничі витрати:		
- виробничі запаси	91	20
- МШП	91	22
- готівку в оплату дрібних витрат	91	30
- гроші на оплату витрат через баек	91	31
- витрати за авансовими звітами	91	37
- витрати майбутніх періодів	91	39
Проведено відрахування у резерв відпусток загальновиробничого характеру	91	47
Оплачено витрати за рахунок:		
- довготермінових позик	91	50
- короткотермінових позик	91	60
Відображено роботи і послуги інших підприємств	91	63
Нараховано податки і платежі, що включаються у витрати виробництва	91	64
Проведено відрахування на соціальні заходи	91	65
Нараховано оплату праці	91	66
Послуги дочірніх підприємств	91	68
Списано витрачені ТМЦ	91	80
Списано нараховану оплату праці	91	81
Списано відрахування на соціальні заходи	91	82
Списано амортизацію (знос) необоротних активів	91	83
Списано інші операційні витрати	91	84
Списано частину загальновиробничих витрат , що припадає на окремі види виробництва	23	91
Списано частину загальновиробничих витрат , що припадає на реалізовані роботи та послуги, а також відображено собівартість робіт і послуг машинно-тракторного парку	90	91

На підприємствах промисловості, сільського господарства та будівництва для обліку витрат на утримання, експлуатацію та ремонти машин і обладнання й засобів внутрівиробничого транспорту в складі синтетичного рахунка 91 «Загальновиробничі витрати» треба відкрити субрахунок «Витрати на утримання та експлуатацію машин і обладнання». Підприємства промисловості за дебетом цього рахунка обліковують витрати

на утримання і експлуатацію виробничого обладнання, підйомно-транспортного обладнання. Щодо витрат на утримання внутрівиробничого (цехового) транспорту (вантажних автомобілів, авто- і електрокарів тощо), то за цим рахунком їх відображають за умови, що в структурі собівартості продукції їхня питома вага незначна. В інших випадках такі витрати обліковують на рахунку 23 «Виробництво» [18].

Для відображення загальногосподарських витрат, пов'язаних з управлінням та обслуговуванням підприємства призначений рахунок 92 «Адміністративні витрати» [7]. За дебетом рахунка цього рахунку відображають суму визнаних адміністративних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати» (табл. 1.3) [33].

Таблиця 1.3 – Типові операції за рахунком 92 «Адміністративні витрати» [35]

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Нараховано амортизацію (знос)	92	13
Списано витрати на збут:	92	
- виробничі запаси	92	20
- МШП	92	22
- готову продукцію	92	26
- продукцію сільськогосподарського виробництва	92	27
- товари	92	28
- готівку на оплату дрібних витрат	92	30
- гроші на оплату витрат через банківський рахунок	92	31
- витрати за авансовими звітами	92	37
- витрати майбутніх періодів	92	39
Проведено відрахування у резерв відпусток адміністративному персоналу	92	47
Оплачено витрати за рахунок:	92	
- довготермінових позик	92	50
- короткотермінових позик	92	60
Відображено роботи і послуги інших підприємств	92	63
Нараховано податки і платежі, що включаються у витрати виробництва	92	64
Проведено відрахування на соціальні заходи	92	65
Нараховано оплату праці	92	66
Послуги дочірніх підприємств	92	68
Списано витрачені ТМЦ на адміністративні потреби	92	80
Списано нараховану оплату праці	92	81
Списано відрахування на соціальні заходи	92	82
Списано амортизацію (знос) необоротних активів на підприємствах, що застосовують рахунки 8 класу	92	83

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Списано інші операційні витрати	92	84
Списано адміністративні витрати за рахунок фінансових результатів	79	92

На рахунку 93 «Витрати на збут» ведеться облік витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг [7].

До витрат на збут, зокрема, належать витрати пакувальних матеріалів, транспортування продукції, товарів за умовами договору, витрати на маркетинг та рекламу, витрати на оплату праці й комісійні продавцям, торговим агентам, працівникам відділу збуту, амортизація, ремонт та утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, що використовуються для забезпечення збуту продукції, товарів, робіт і послуг. Трудові й матеріальні затрати підприємств торгівлі та постачання на організацію переміщення товарів від виробника до споживача відображають як витрати обігу. Їх обліковують на рахунку 93 «Витрати на збут». Поряд із витратами обігу на цих підприємствах можуть бути наявними витрати виробництва (в підсобному господарстві, у громадському харчуванні тощо), облік яких здійснюють на рахунку 23 «Виробництво» [18].

За дебетом рахунка відображають суму визнаних витрат на збут, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати» (табл. 1.4).

На рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» ведеться облік витрат операційної діяльності підприємства, крім витрат, які відображаються на рахунках 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» [7].

Рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності» має такі субрахунки [6]:

- 940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»;
- 941 «Витрати на дослідження і розробки»;

Таблиця 1.4 – Типові операції за рахунком 93 «Витрати на збут» [33]

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Нараховано амортизацію (знос)	93	13
Списано витрати на збут:	93	
- виробничі запаси	93	20
- МШП	93	22
- готову продукцію	93	26
- продукцію сільськогосподарського виробництва	93	27
- товари	93	28
- готівку на оплату дрібних витрат	93	30
- гроші на оплату витрат через банківський рахунок	93	31
- витрати за авансовими звітами	93	37
- витрати майбутніх періодів	93	39
Проведено відрахування у резерв відпусток адміністративному персоналу	93	47
Оплачено витрати за рахунок:		
- довготермінових позик	93	50
- короткотермінових позик	93	60
Відображено роботи і послуги інших підприємств	93	63
Нараховано податки і платежі, що включаються у витрати збуту	93	64
Проведено відрахування на соціальні заходи	93	65
Нараховано оплату праці	93	66
Послуги дочірніх підприємств	93	68
Списано витрачені ТМЦ	93	80
Списано нараховану оплату праці	93	81
Списано відрахування на соціальні заходи	93	82
Списано амортизацію (знос) необоротних активів на підприємствах, що застосовують рахунки 8 класу	93	83
Списано інші операційні витрати	93	84
Списано витрати на збут за рахунок фінансових результатів	79	93

- 942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти»;
- 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»;
- 944 «Сумнівні та безнадійні борги»;
- 945 «Втрати від операційної курсової різниці»;
- 946 «Втрати від знецінення запасів»;
- 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»;
- 948 «Визнані штрафи, пені, неустойки»;
- 949 «Інші витрати операційної діяльності».

На субрахунку 940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»

узагальнюється інформація про витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю, зокрема витрати від первісного визнання сільськогосподарської продукції і біологічних активів та від зміни справедливої вартості біологічних активів, які визначені відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи». Підприємства, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами, у цій статті відображають витрати від зміни вартості фінансових інструментів, які оцінюються за справедливою вартістю [7].

На субрахунку 941 «Витрати на дослідження і розробки» ведеться облік витрат, пов'язаних з дослідженнями та розробками, що здійснює підприємство, якщо такі дослідження та розробки відповідають Положенню (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» [7].

На субрахунку 942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти» узагальнюється інформація про витрати на купівлю-продаж іноземної валюти, зокрема від'ємна різниця між ціною купівлі-продажу іноземної валюти та її балансовою вартістю [7].

На субрахунку 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів» ведеться облік собівартості реалізованих виробничих запасів (сировини, матеріалів, відходів тощо) і необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу [7].

На субрахунку 944 «Сумнівні та безнадійні борги» узагальнюється інформація про нарахування резерву сумнівних боргів на заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), про суму списаної безнадійної заборгованості в разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів та про суму списаної безнадійної заборгованості, щодо якої створення резерву сумнівних боргів не передбачено [7].

На субрахунку 945 «Витрати від операційної курсової різниці» ведеться облік втрат за активами й зобов'язаннями операційної діяльності підприємства від зміни курсу гривні до іноземної валюти [7].

На субрахунку 946 «Втрати від знецінення запасів» ведеться облік втрат, пов'язаних із знеціненням (уцінкою) запасів, відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» і 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [7].

На субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» ведеться облік нестач грошових коштів та інших цінностей і втрат від псування цінностей, що виявлені в процесі заготовлення, переробки, збереження, та реалізації. Одночасно із списанням цінностей, винних у нестачі яких не встановлено, на витрати, балансова вартість списаного активу зараховується на позабалансовий рахунок 07 «Списані активи» [7].

На субрахунку 948 «Визнані штрафи, пені, неустойки» ведеться облік визнаних економічних санкцій за невиконання підприємством законодавства та умов договорів [7].

На субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності» узагальнюється інформація про такі витрати операційної діяльності, які не знайшли відображення на інших субрахунках рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності», зокрема витрати житлово-комунальних і обслуговуючих господарств, дитячих дошкільних закладів, будинків відпочинку, санаторіїв та інших закладів оздоровчого та культурного призначення, виплати за невідпрацьований час, що не підлягають накопиченню тощо. Підприємства, які є страховиками відповідно до Закону України «Про страхування», на цьому субрахунку узагальнюють інформацію про витрати страховика, зокрема відрахування у централізовані страхові резервні фонди, які утворюються для забезпечення виконання зобов'язань щодо окремих видів обов'язкового страхування, відрахування в страхові

резерви, інші, ніж резерв незароблених премій, які формуються у випадках, передбачених чинним законодавством [7].

За дебетом 94 «Інші витрати операційної діяльності» рахунка відображають суму визнаних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати» (табл. 1.5) [35].

Таблиця 1.5 – Типові операції за рахунком 94 «Інші витрати операційної діяльності» [35]

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Відображено нестачу:		
- основних засобів	94	10
- інших необоротних матеріальних активів	94	11
- нематеріальних активів	94	12
Знос основних засобів об'єктів невиробничої сфери	94	13
Знецінення або нестача:		
- виробничих запасів	94	20
- тварин на вирощуванні та відгодівлі	94	21
- МШП	94	22
- готової продукції	94	26
- продукції сільськогосподарського виробництва	94	27
- товарів	94	28
Списання собівартості реалізованої іноземної валюти або сплата пені, штрафів	94	31
Нестача марок, проїзних талонів, путівок	94	33
Списання короткотермінових векселів одержаних	94	34
Визнано пеню, штрафи, неустойки покупців чи замовників	94	36
Створено резерв сумнівних боргів	94	38
Списано на постійні витрати частину витрат майбутніх періодів	94	39
Створення резерву на відпустки працівникам, які виконують розробки і дослідження	94	47
Курсова різниця за довготерміновою позикою в іноземній валюті	94	50
Визнано штрафи, пені, неустойки за розрахунками з бюджетом	94	64
Проведено відрахування на соціальні заходи з оплати праці на виконання досліджень та розробок	94	65
Нараховано оплату праці при виконанні розробок і досліджень	94	66
Послуги для житловокомунальних і житлових господарств	94	68
Списано інші витрати на операційної діяльності за рахунок фінансових результатів	79	94

Синтетичний облік витрат від операційної діяльності підприємства здійснюється при журнально-ордерній формі обліку у журналі № 5 та 5А. Розділ I Журналу 5 і Журналу 5А ведеться облік за кредитом рахунків 90, 92,

93, 94 і розділ II Журналу 5 і Журналу 5А за кредитом рахунків з журналів 1, 2, 3, 4, 6. Розділ III Журналу 5 ведеться облік за кредитом рахунків 20, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 39, 65, 66, 91. Розділ III А Журналу 5А ведеться облік за кредитом рахунків 20, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 39, 65, 66, 80, 81, 82, 83, 84 [5].

Облік витрат від операційної діяльності підприємства узагальнюється у Формі № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та формі №5 «Примітки до річної фінансової звітності» (табл. 1.6).

Таблиця 1.6 – Відображення фінансових результатів у фінансових формах звітності*

Форма звітності	Код рядку	Назва рядку
Форма №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»	2050	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)
	2130	Адміністративні витрати
	2150	Витрати на збут
	2180	Інші операційні витрати
	2500	Матеріальні затрати
	2505	Витрати на оплату праці
	2510	Відрахування на соціальні заходи
	2515	Амортизація
	2520	Інші операційні витрати
Форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності» Розділ V «Доходи і витрати» Податок на прибуток	490	Інші операційні доходи і витрати

*Складено да основі джерела [5]

1.3. Управлінський облік витрат від операційної діяльності

Головним об'єктом аналізу в процесі управління є витрати. Управлінський облік – це процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю всередині організації та забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів [38].

Для нормальної і стабільної роботи підприємство повинне планувати свою майбутню діяльність. Сучасний ринок висуває нові вимоги до планування, які ускладнюються динамічністю відбуваються в ньому. Основними факторами, що визначають підвищені вимоги до планування, і як його складової частини – бюджетування, є ускладнення структури діяльності підприємств, викликані необхідністю перерозподілу ризиків, пошуком нових напрямків діяльності, потребою в інвестиціях.

Слід відрізнити планування від процесу складання бюджетів, насамперед тим, що планування можна розглядати як визначення цілей та шляхів їх досягнення, що дають відповіді на такі основні питання як [38]:

- види й обсяги продукції;
- джерела фінансування;
- наявність ресурсів.

Об'єктами планування можуть також бути [38]:

- організаційна структура;
- капітальні вкладення;
- дослідження і розробки та ряд інших.

Планування в якій-небудь організації повинно мати системний характер, що означає [38]:

- існування сукупності елементів;
- взаємозв'язок між ними;
- наявність єдиного напрямку розвитку елементів системи, орієнтованої на спільні цілі.

Системний характер планування може бути досягнутий за допомогою бюджетування на етапах середньострокового і короткострокового планування. Бюджет є найбільш важливим інструментом управління підприємством і кількісним вираженням запланованих керівництвом результатів. Його складають бухгалтери-аналітики для допомоги керівництву в прийнятті управлінських рішень. Таким чином, бюджетування – це процес

короткострокового планування майбутніх операцій підприємства та оформлення його результатів у вигляді системи бюджетів [38].

Спрощено бюджетом можна вважати кошторис доходів і витрат підприємства, хоча він стосується не тільки фінансової складової. Бюджети вирішують завдання розподілу економічних ресурсів, що знаходяться в розпорядженні підприємства, а при їх дефіциті – вказують на місце і час їх виникнення.

Метою складання бюджетів є: поліпшення планування; контроль за ефективністю управління; координація майбутньої діяльності підприємства [17].

Під поліпшенням планування розуміється те, що в бюджеті надається інформація про очікуваний прибуток підприємства, а також інформація про ресурси, які можна отримати і витратити в наступному звітному періоді. У разі, якщо діяльність підприємства тільки починається, за складеним бюджету можна визначити, які ресурси можна отримати і витратити, щоб розпочати діяльність або окремий вид діяльності підприємства. Якщо відбуваються зміни в нормальній операційної діяльності підприємства, бюджет також може надати керівництву інформацію про результати будь-яких альтернативних дій, що забезпечують основу для прийняття рішень, що стосуються змін діяльності.

Складання бюджетів включає в себе наступні етапи [38]:

- визначення стратегічних цілей розвитку підприємства, на основі яких визначається прогноз продажів і встановлюється очікуваний обсяг виробництва (зведений бюджет);
- конкретизація загальних цілей і визначення приватних цілей для окремих підрозділів і напрямків діяльності (функціональні бюджети);
- оцінка виробничих витрат та інших поточних витрат;
- визначення потоків руху грошових коштів і фінансових результатів;
- складання прогнозних фінансових звітів.

В цілому систему бюджетування можна розділити на [38]:

- операційні бюджети;
- фінансові бюджети.

До операційних бюджетів належать: бюджет продажів, бюджет витрат на матеріали (матеріальний бюджет), бюджет виробничих запасів (бюджет закупівель), бюджет прямих витрат на оплату праці (трудова бюджет), бюджет загальновиробничих накладних витрат, бюджет комерційних витрат, бюджет управлінських витрат. Бюджет закупівель конкретизує витрати, на придбання всіх матеріалів, необхідних для забезпечення бюджету виробництва. Трудовий бюджет – розрахунок прямих витрат на оплату праці, необхідних при здійсненні наміченої діяльності. Бюджет адміністративних витрат включає витрати на виконання управлінських функцій, а також витрати по організації діяльності та інші. Операційні бюджети забезпечують складання узагальнюючого бюджетного звіту про фінансові результати [38].

До основним фінансовим бюджетам відносяться: бюджет про рух грошових коштів (бюджет готівки), бюджет додаткових вкладень капіталу (інвестиційний бюджет), бюджетний баланс, бюджет про фінансові результати. Бюджет готівки служить для забезпечення ліквідності підприємства, а інвестиційний бюджет уточнює заплановані грошові витрати з урахуванням можливих додаткових вкладень. Бюджетний баланс - це форма прогнозованої фінансової звітності, що містить інформацію про майбутнє фінансовий стан підприємства, яке очікується в результаті запланованих операцій [38].

Контроль за ефективністю діяльності проявляється в тому, що бюджет є невід'ємною частиною системи контролю. Звіт про виконану роботу показує фактичні результати і результати, які очікувалися за розробленим бюджету, а також різницю між ними. Далі різниця аналізується і приймається відповідне рішення.

Після визначення виробничої собівартості процес реалізованої продукції у відповідному бюджеті, складається бюджет комерційних і управлінських витрат. Завершує складання бюджетів – розрахунок показників у бюджетному балансі і звіті про фінансові результати, а так само в бюджеті про рух грошових коштів.

Для ефективного управління витратами підприємства необхідно використовувати саме такий інструмент як бюджетування [42].

Бюджет прямих витрат на оплату праці – плановий документ, в якому відображені витрати на оплату праці, необхідні для виробництва товарів або послуг за бюджетний період. Цей бюджет складається на основі даних бюджету виробництва і встановлених технологічних норм праці на одиницю продукції і тарифної ставки робітників відповідної кваліфікації.

Бюджет виробничих накладних витрат – це плановий документ, який відображає накладні витрати, пов'язані з виробництвом продукції (послуг) у бюджетному періоді. Цей бюджет складається на основі виробничої програми, укладених договорів (оренди, обслуговування та ін.) Та відповідних розрахунків (амортизації, податків, які включаються в собівартість). Сума змінних виробничих накладних витрат в кожному кварталі визначається на основі ставки розподілу. На практиці для кожної статті змінних накладних витрат може бути прийнята окрема база розподілу.

Бюджет адміністративно-управлінських витрат (загальногосподарських витрат) – плановий документ, який відображає очікувані витрати на управління та обслуговування підприємства в цілому. Бюджет загальногосподарських витрат складається шляхом об'єднання бюджетів усіх відділів та служб управління підприємства та його господарського обслуговування.

Бюджет собівартості реалізованої продукції – плановий документ, в якому наведено розрахунок собівартості продукції, яку передбачається виготовити та реалізувати в бюджетному періоді.

Собівартість реалізованої продукції розраховується за формулою [38]:

$$\begin{array}{ccccccc} \text{Собівартість} & & \text{Залишок} & & \text{Собівартість} & & \text{Залишок} \\ \text{реалізованої} & = & \text{готової} & + & \text{виробленої продукції} & - & \text{готової} \\ \text{продукції} & & \text{продукції} & & & & \text{продукції} \\ & & \text{на початок} & & & & \text{на початок} \\ & & \text{періоду} & & & & \text{періоду} \end{array}, \quad (1.1)$$

Залишки готової продукції на початок і кінець періоду переносяться з бюджету виробництва або бюджету запасів готової продукції, який може розраховуватися додатково на підприємстві. Вартість виготовленої продукції переноситься з бюджету собівартості виготовленої продукції.

Бюджет витрат на збут – плановий документ, в якому наведені постійні та змінні витрати, пов'язані зі збутом продукції в бюджетному періоді.

Аналогічна методика складання бюджетів інших операційних витрат діяльності підприємства. Прикінцевими документами є бюджетний баланс, бюджетний звіт про фінансові результати, де відображають планові витрати діяльності підприємства та розраховують планову величину прибутку, бюджет про рух грошових коштів, що дозволяють спрогнозувати фінансовий стан, потреба в ресурсах і прийняти правильні управлінські рішення [38].

Висновки до першого розділу

Дослідження теоретико-методичних питань фінансового і управлінського обліку від операційної діяльності підприємства дозволило сформулювати наступні висновки:

1. Аналіз праць вітчизняних науковців щодо сутності поняття «витрати» витрат показав, що у фінансовому обліку більшість авторів зазначають «витрати» відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, таких як П(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», але в управлінському обліку – вони представляють собою обсяг використаних підприємством ресурсів, як використовуються для діяльності підприємства з метою управління ними.

2. Для проведення економічного аналізу українські науковці розглядають витрати, як сукупність витрат живої праці для здійснення поточної господарської діяльності підприємства та спожиту частину матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, як абсолютний показник та для розрахунку відносних показників, що характеризують діяльність підприємства.

3. Аналіз праць публікацій учених щодо класифікації витрат, показав, що класифікація витрат здійснюється виходячи з певних цілей, але розповсюдженими ознаками класифікації витрат є: за видами діяльності, економічними елементами та статтями калькуляції.

4. Методологічні принципи формування в фінансовому обліку інформації про витрати від операційної діяльності наведені в П(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Їх облік та систематизація з метою складання форми №2 «Звіт про фінансові результати»(Звіт про сукупний дохід) та форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» шляхом їх накопичення на рахунках 8 і 9 класів відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Складена кореспонденція їх рахунків.

5. Аналіз методики аналізу витрат діяльності зі сторони управлінського обліку, показав, що для нормальної і стабільної роботи підприємство повинне планувати свою майбутню діяльність, що не можливе без якісної системи управлінського обліку, що базується на окремих методичних підходах – системи бюджетування майбутньої діяльності підприємства.

6. Результати дослідження, які відображені у першому розділі кваліфікаційної роботи були опубліковані у 1 тезах (у співавторстві) у збірнику наукових праць конференції [48] та пройшли апробацію на XI Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 жовтня 2023 року «Особливості аналізу доходів діяльності підприємств харчової промисловості в сучасних умовах», в ОНТУ, м. Одеса.

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ КОНЬЯЧНИЙ ЗАВОД»

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» розташовано у місті Вознесенськ, Миколаївської області, на перетині головних торгових магістралей на Півдні України.

ТОВ «Вознесенський коньячний завод», згідно ст.2 Законна України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [20] створює спрощену фінансову звітність – «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: за формами №1-м «Звіт про фінансовий стан» та №2-м «Звіт про фінансові результати».

На підприємстві є декілька видів виробництв, забезпечених необхідним технологічним обладнанням і механізмами, з наступними можливостями і видами робіт:

- первинне виноробство (переробка винограду, виробництво виноматеріалів для вин коньячних виноматеріалів);
- первинне плодове виноробство (переробка плодів і ягід, виробництво плодових виноматеріалів);
- коньячне виробництво повного циклу (дистиляція коньячних виноматеріалів, витримка коньячних спиртів, купажування);
- дистиляція плодових матеріалів, витримка плодових спиртів;
- вторинне виноробство (розлив тихих вин, розлив коньяків, розлив плодових брендів і алкогольних напоїв);
- виробництво неосвітленого концентрованого яблучного або виноградного соку.

Підприємство займається і переробкою винограду: стаціонарне закрите будівля включає три лінії з дробильними установками, пневматичними пресами, фільтр-пресами потужністю 8000 тон винограду в сезон.

Техніко-економічну характеристику доповнює розрахунок основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» на початок 2020-2021 років в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності
ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	27988,10	20945,90	-7042,20	-25,16
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	22782,20	18177,60	-4604,60	-20,21
3. Адміністративні витрати, тис. грн.	-	-	-	-
4. Інші операційні витрати, тис. грн.	4901,80	2533,10	-2368,70	-48,32
5. Валовий прибуток, тис. грн.	5205,90	2768,30	-2437,60	-46,82
6. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	27684,00	20710,70	-6973,30	-25,19
7. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	98,91	98,87	0,04	0,04
8. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн. в т.ч.:	304,10	187,20	-116,90	-38,44
- від основної операційної діяльності	5205,90	2768,30	-2437,60	-46,82
- від іншої операційної діяльності	-4901,80	-2533,10	2368,70	-48,32
- від фінансової діяльності	-	-	-	-
- від іншої діяльності	-	-48	-48	-
12. Податок на прибуток, тис. грн.	54,70	33,70	-21,00	-38,39
13. Чистий прибуток, тис. грн.	249,40	153,50	-95,90	-38,45
14. Матеріальні витрати, тис. грн.	24937,40	19322,80	-5614,60	-22,51
15. Матеріаловіддача, грн.	1,122	1,084	-0,04	-3,42
16. Матеріаломісткість продукції, грн.	0,891	0,923	0,03	3,54
17. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб.	26	28	2	7,69
18. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	1076465,38	748067,86	-328397,53	-30,51
19. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис. грн.	1335,30	1581,8	246,5	18,46
20. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн.	51357,69	56493,46	5135,16	10,00

Продовження табл. 2.1

Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абс.	%
21. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	10353,5	13569,9	3216,40	31,07
22. Фондовіддача, грн.				
- по продукції	2,70	1,54	-1,16	-42,83
- по прибутку	0,50	0,20	-0,30	-59,43
23. Фондорентабельність, %	2,41	1,13	-1,28	x
24. Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	33818,00	34641,45	823,45	2,43
25. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,83	0,60	-0,22	-26,94
26. Рентабельність продукції, %	22,85	15,22	-7,63	x
27. Рентабельність виробництва, %	0,69	0,44	-0,25	x
28. Середня річна сума дебіторської заборгованості	6237,85	5780,9	-456,95	-7,33
29. Середня річна сума кредиторської заборгованості	34692,10	29059,25	-5632,85	-16,24
30. Коефіцієнти ліквідності балансу				
- коефіцієнт поточної ліквідності	0,931	1,036	0,105	x
- коефіцієнт швидкої ліквідності	0,162	0,950	0,788	x
- коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,000	0,002	0,002	x

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53]

Дослідження основних техніко-економічних показників ТОВ «Вознесенський коньячний завод» в табл. 2.1 в 2021 р. в порівнянні з 2020 р. дозволяє зробити наступні висновки:

В 2021 році ТОВ «Вознесенський коньячний завод» зменшив чистий дохід на 7042,20 тис. грн., що у порівнянні з 2020р. майже на 25%, повна собівартість реалізованої продукції зменшилась на 6973,3 тис. грн. або на 25,19% (це відбулось за рахунок зменшення собівартості реалізованої продукції на 4604,60 тис. грн. або 20,21%, інших операційних витрат – на 2368,70 тис. грн.), але такі зміни темпів зменшення витрат відповідно до чистого доходу призвели до збільшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції на 4 коп., що негативно вплинуло на зміну фінансових результатів

до оподаткування продукції та від основної операційної діяльності підприємства.

В звітному 2021 році фінансовий результат до оподаткування був прибутком, який зменшився в порівнянні з 2020 р. на 116,90 тис. грн. або на 38,44%. Це відбулось через зниження позитивного фінансового результату (прибутку) від основної операційної діяльності на 2437,60 тис. грн. або на 46,82% та збільшення збитку на 48 тис.грн. від іншої діяльності (негативні зміни), та спостерігалось зменшення збитку від іншої операційної діяльності у розмірі 2368,70 тис. грн. або на 48,32% та, що є позитивними змінами фінансових результатів діяльності підприємства. Такі зміни вплинули й на рентабельність продукції, яка зменшилась на 7,63 %п. та рентабельність виробництва зменшення на 0,25% п., що негативно впливає на результативність основної операційної діяльності підприємства.

Погіршилися показники ефективності використання ресурсів підприємства у 2021р. в порівнянні з 2020 р., що є негативною тенденцією:

- матеріальних ресурсів підприємства – про що свідчить зменшення матеріаловіддачі на 0,04 грн. або на 3,42%;

- трудових – про що свідчить зменшення продуктивності праці одного штатного працівника облікового складу на 328,4 тис. грн. при збільшенні персоналу на 2 осіб або 7,69%.

- основних засобів – про що свідчить зменшення фондівіддачі по прибутку на 1,16 грн або 42,83%, фондівіддачі по прибутку на 0,3 грн. або на 59,43% та фондорентабельності на 1,28 %п.;

- оборотних коштів підприємства – про що свідчить зменшення коефіцієнту оборотності на 0,22 обороти або на 26,94%.

Дебіторська заборгованість підприємства за її середньою величиною зменшилась на 456,95 або 15,62%, а кредиторська заборгованість – на 5632,85 або 16,24 %, що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства.

Коефіцієнти ліквідності балансу не знаходяться в межах нормативів, що свідчить про наявність проблем з платоспроможністю та фінансовим станом підприємства, недостатністю оборотних активів, активів, що швидко реалізуються, найбільш ліквідних активів для покриття поточних зобов'язань, але у 2021р. в порівнянні з 2020 р. – баланс підприємства не є абсолютно ліквідним.

2.2. Аналіз формування фінансових результатів діяльності підприємства та рентабельності

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства здійснюють за допомогою даних форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Для аналізу фінансового результату діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» та доходів підприємства до оподаткування складемо аналітичні табл. 2.2 та 2.3 за методичним підходом [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

З табл. 2.2 видно, що фінансовий результат до оподаткування, як у звітному, так і в попередньому році був прибутковим, який зменшився на 116,20 тис.грн., або на 38,44%, це відбулось за рахунок зменшення прибутку від реалізації продукції на 2437,60 тис.грн., або на 46,82%. Позитивний вплив здійснило зменшення збитку від іншої операційної діяльності на 2368,7 тис.грн., або на 48,32%, а також від результатів іншої діяльності на 48 тис.грн.

В структурі фінансового результату до оподаткування як в попередньому, так і у звітному році, формувався за рахунок прибутку від реалізації продукції та збитку від іншої операційної фінансової, та інвестиційної та іншої діяльності.

Таблиця 2.2 – Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності ТОВ «Вознесенський кон'ячний завод» за 2020-2021 рр.*

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2020 рік		2021 рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	2000-2050-2130-2150	5205,9	1711,9	2768,3	1478,79	-2437,6	-46,82
2. Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	2120-2180	-4901,8	-1611,9	-2533,1	-1353,15	2368,7	-48,32
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	2190(2195)	304,1	x	235,2	x	-68,9	-
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	2200+2220–2250–2255	-	-	-	-	-	-
5. Фінансовий результат іншої діяльності	2240–2270	-	-	-48	-25,64	-48	-
6. Фінансовий результат до оподаткування	2290(2295)	304,1	100	187,2	100	116,2	38,44

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53]

здійснило зменшення збитку від іншої операційної діяльності на 2368,7 тис.грн., або на 48,32%, а також від результатів іншої діяльності на 48 тис.грн. В структурі фінансового результату до оподаткування як в попередньому, так і у звітному році, формувався за рахунок прибутку від реалізації продукції та збитку від іншої операційної фінансової, та інвестиційної та іншої діяльності.

З табл. 2.3 видно, що фінансовий результат від основної операційної діяльності, як у попередньому, так і у звітному році був прибутковим, який зменшився на 2437,6 тис.грн., або на 46,82%, що є негативним.

Таблиця 2.3 – Аналіз формування фінансових результатів

підприємства від основної операційної діяльності

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2020-2021 рр.*

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2020 рік, тис. грн.	2021 рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	27988,10	20945,90	-7042,2	-25,16
2. Собівартість реалізованої продукції	2250	22782,2	18177,6	-4604,6	-20,21
3. Адміністративні витрати	2130	-	-	-	-
4. Витрати на збут	2150	-	-	-	-
5. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	2000-2050-2130-2150	5205,9	2768,3	-2437,6	-46,82

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53]

Це відбулось за рахунок зменшення чистого доходу від реалізації продукції на 7042,2 тис.грн. або на 26,16%, та зменшення собівартості реалізованої продукції на 4604,6 тис.грн, або на 25,16%. Як у звітному, так і в попередньому році від основної операційної діяльності формувався лише за рахунок чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та собівартості від реалізованої продукції. Для аналізу формування доходів та фінансового результату від інших видів діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» до оподаткування складемо аналітичні табл. 2.4-2.6 за методичним підходом [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

З табл. 2.4 видно, що фінансовий результат від іншої операційної діяльності був збитком, який у звітному році порівняно з попереднім роком зменшився на 2368,7 тис.грн. або на 48,32%. Це відбулось за рахунок зменшення інших операційних витрат. Як у звітному, так і в попередньому

Таблиця 2.4 – Детальний аналіз доходів та формування фінансових результатів від іншої операційної діяльності
ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2020-2021 рр.*

Показники	2020 рік				2021 рік				Відхилення	
	доходи	витрати	Фінансовий результат		доходи	витрати	Фінансовий результат		абс.	%
			тис. грн.	%			тис. грн.	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Операційна оренда активів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Операційна курсова різниця	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Реалізація інших необоротних активів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Штрафи, пені, неустойки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Утримання об'єктів житлово-комунального і соціально-культурного призначення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Інші операційні доходи і витрати, в тому числі:	-	4901,80	-4901,80	100,00	-	2533,10	-2533,10	100,00	2368,70	-48,32
– відрахування до резерву сумнівних боргів	x	-	-	-	x	-	-	-	-	-
– непродуктивні витрати і втрати	x	-	-	-	x	-	-	-	-	-
Всього фінансовий результат від іншої операційної діяльності	-	4901,80	-4901,80	100,00	-	2533,10	-2533,10	100,00	2368,70	-48,32

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53]

Таблиця 2.5 – Детальний аналіз доходів та формування фінансових результатів від іншої діяльності
ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2020-2021 рр.*

Показники	2020 рік				2021 рік				Відхилення	
	доходи	витрати	Фінансовий результат		доходи	витрати	Фінансовий результат		абс.	%
			тис. грн.	%			тис. грн.	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Реалізація фінансових інвестицій	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Реалізація необоротних активів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Реалізація майнових комплексів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Не операційна курсова різниця	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Безоплатно одержані активи	-	x	-	-	-	x	-	-	-	-
6. Списання необоротних активів	x	-	-	-	x	-	-	-	-	-
7. Інші доходи і витрати	-	-	-	-	-	48	-48	100	-48	100
Всього фінансовий результат від іншої діяльності	-	-	-	100	-	48	-48	100	-48	100

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53]

році фінансовий результат формувався лише за рахунок інших операційних витрат. У зв'язку з тим, що підприємство не здійснювало інвестиційну діяльність, тому її аналіз не проводиться.

З табл. 2.5 видно, що в попередньому році підприємство не здійснювало іншу діяльність, а у звітному році мало лише інші витрати, тому фінансовий результат є збитком.

Для аналізу формування чистого прибутку складемо табл. 2.6, а для аналізу рентабельності основної діяльності підприємства – табл. 2.7.

Таблиця 2.6 – Аналіз формування чистого прибутку

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2020-2021 рр.*

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	2290 (2295)	304,1	187,2	-116,9	-38,44
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис.грн.	2300	54,7	33,7	-21	-38,39
3. Чистий прибуток, тис.грн.	2290 (2295)±2300	249,4	153,5	-95,9	-38,45

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53]

З табл. 2.6 видно, що, як в попередньому, так і у звітному році підприємство мало чистий прибуток величина якого зменшилась на 95,9 тис.грн., або на 38,45%. Це відбулось за рахунок зменшення прибутку до оподаткування на 116,9 тис.грн. або 38,44%., що є негативним, та витрат з податку на прибуток на 21 тис.грн., або на 38,39%.

З табл. 2.7 видно, що рентабельність виробництва в звітному році порівняно з попереднім зменшилась на 0,3%п. Це відбулось під впливом наступних чинників: зменшення збитку до оподаткування на 116,9 тис.грн., здійснило негативний вплив та зменшило рентабельність виробництва на 0,28%п.; збільшення середньої річної вартості основних засобів на 422,4

Таблиця 2.7 – Аналіз рентабельності виробництва ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2020-2021 рр.*

Показники	Алгоритм розрахунку	2020 рік	2021 рік	Абс.відхил.
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	форма№2 р.2290 (2295)	304,10	187,20	-116,90
2. Середня річна вартість основних засобів, тис.грн.	форма№1 р.1010*	7613,95	8036,35	422,40
3. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	форма№1 р.1195*	33818,00	34641,45	823,45
4. Загальна величина виробничих фондів підприємства, тис. грн..	р. 2 + р. 3	44171,45	48211,35	4039,90
5. Рентабельність виробництва, %	р.1: р.4·100%	0,69	0,39	-0,30

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53]

тис.грн. здійснило позитивний вплив та збільшило рентабельність виробництва на 0,005% п.; збільшення середньої річної вартості оборотних коштів на 823,45 тис.грн., здійснило позитивний вплив та збільшило рентабельність виробництва на 0,01% п., що негативно характеризує діяльність підприємства.

2.3. Аналіз фінансового стану і ліквідності підприємства

Аналіз динаміки валюти балансу ТОВ «Вознесенський коньячний завод» здійснюється на підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз динаміки валюти балансу*

Показники	2020 рік	2021 рік	% зміни
Валюта балансу, тис.грн.:			
- попереднього року	49531,90	35199,10	-28,94
- звітного року	35199,10	50183,20	42,57

* Розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства [53]

Зі зміни показників табл. 2.8 видно, що валюта балансу на кінець 2020 року порівняно з початком має зменшення на 29,0 %. В 2021 році відбулося збільшення валюти балансу на кінець року в порівнянні з початком на 43 %, що свідчить про значне розширення підприємством його діяльності, ніж характеризується попередньо позитивне.

Для більш детального аналізу динаміки валюти балансу необхідно провести поглиблений аналіз динаміки валюти балансу на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Поглиблений аналіз динаміки валюти балансу*

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Коефіцієнт зміни
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	27988,1	20 945,90	0,75
2. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	304,1	187,2	0,62
3. Валюта балансу, тис.грн.:			
- на початок року	49531,90	35199,10	0,71
- на кінець року	35199,10	50183,20	1,43
4. Середнє річне значення валюти балансу, тис.грн.	42365,5	42691,15	1,01

* Розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства [53]

З табл. 2.9 видно, що у звітному році в порівнянні з попереднім, відбулось збільшення середнього річного значення валюти балансу на 1,01 разів, що супроводжувалась зменшенням чистого доходу від реалізації продукції на 25% та фінансового результату до оподаткування на 38%, що свідчить про негативні зміни в динаміці валюти балансу.

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснюють за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою аналітичної табл. 2.10.

З табл. 2.10 видно що активи на кінець звітного року порівняно з початком року збільшились на 14984,1 тис.грн. або на 42,57%. Це відбулось за рахунок збільшення оборотних активів на 18256,7 тис.грн. або на 71,56%.

Таблиця 2.10 – Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства*

Показники	Код рядка	На початок року	На кінець року	Відхилення	
				абс.	%
Всього активів, тис. грн.	1300	35199,10	50183,20	14984,10	42,57
1. Необоротні активи, тис. грн.	1095	9686,00	6413,40	-3272,60	-33,79
– в % до активів		27,52	12,78	-14,74	х
2. Оборотні активи, тис. грн.	1195	25513,10	43769,80	18256,70	71,56
– в % до активів		72,48	87,22	14,74	х
2.1. Запаси, тис. грн.	1100, 1110	21062,80	36573,40	15510,60	73,64
– в % до активів		59,84	72,88	13,04	х
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн.	1120÷1155	4121,70	4781,70	660,00	16,01
– в % до активів		11,71	9,53	-2,18	х
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	1160, 1165	10,10	74,80	64,70	6,4 р.
– в % до активів		0,03	0,15	0,12	х
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн.	1170, 1190	318,50	2339,90	2021,40	6,3 р.
– в % до активів		0,90	4,66	3,76	х
– у тому числі витрати майбутніх періодів **, тис. грн.	1170	-	-	-	-
– в % до активів		-	-	-	х
3. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис.грн.	1200	-	-	-	-
– в % до активів		-	-	-	х

* Розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства [53]

Також відбулось зменшення необоротних активів на 33,79%. В структурі активів на початок звітного року найбільшу питому вагу займали оборотні активи 72,48 %, а питома вага необоротних активів склала – 27,52%. На кінець звітного року відбулись наступні зміни в структурі активів підприємства: збільшилась питома вага оборотних активів та відповідно зменшилась на 14,74% до активів підприємства.

Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів*

Показник и	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок	в % до величини зміни оборотних
		1	2	3	4	5	6	7	8
Оборотні активи всього, тис. грн.,									
в тому числі:	1195	25513,1	43769,8	100	100	18256,7	х	71,56	100
– запаси	1100, 1110	21062,8	36573,4	82,56	83,56	15510,6	1,00	73,64	84,96
– дебітор- ська заборгова ність	1120÷ 1155	4121,7	4781,7	16,16	10,92	660	-5,23	16,01	3,62
– грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	1160, 1165	10,1	74,8	0,04	0,17	64,70	0,13	6,4 р.	0,35
– інші оборотні активи	1170, 1190	318,50	2339,9	1,25	5,35	2021,4	4,10	6,4 р.	11,07

* Розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства [53]

З табл. 2.11 видно, що оборотні активи підприємства на кінець звітного року в порівняно з попереднім збільшились на 18256 тис.грн або в 71,56%, це відбулось за рахунок збільшення запасів на 15510,6 тис.грн. або на 73,64%, інших оборотних активів на 2021,40 тис. грн. або в 6,4 рази, дебіторської заборгованості на 660 тис. грн. або на 16,01%, грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 64,7 тис. грн. або на 6,4 рази.

В структурі активів на початок звітного року найбільшу питому вагу займали запаси: 82,56%, частка дебіторської заборгованості склала –16,16%, інших оборотних активів 1,25%, грошових коштів та поточних фінансових інвестицій 0,04%. На кінець року відбулись наступні зміни оборотних активів: збільшення питомої ваги інших оборотних активів на 4,1%п., запасів на 1% %п., грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 0,13%п., та відбулось зменшення питомої ваги дебіторської заборгованості на 5,23%п.

Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства здійснюється підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.12.

З табл. 2.12 видно, що дебіторська заборгованість підприємства на кінець звітного року в порівняно з попереднім збільшилась на 660 тис.грн або на 16,01%, це відбулось за рахунок збільшення заборгованості за розрахунками на 2493,1 тис.грн. або на 2,7 рази та зменшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 1625,3 тис.грн. або на 82,46%, а також іншої поточної дебіторської заборгованості на 207,8 тис.грн або 16,92%. В структурі дебіторської заборгованості на початок звітного року найбільшу питому вагу займала дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги: 47,82%, частка іншої поточної дебіторської заборгованості склала – 29,80%, та дебіторська заборгованість за розрахунками склала – 22,38%.

На кінець року відбулись наступні зміни дебіторської заборгованості: збільшення питомої ваги за розрахунками до 71,43%, та зменшення питомої ваги іншої дебіторської заборгованості до 21,34%, а також дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги до – 7,23%.

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» є суб'єктом підприємництва малого бізнесу, тому складає фінансовий звіт за спрощеною формою, де інформація про дебіторську заборгованість за строками непогашення відсутня.

Таблиця 2.12 – Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості*

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітнього року	на кінець звітнього року	на початок звітнього року	на кінець звітнього року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітнього року	в % до величини зміни дебіторської заборгованості
		1	2	3	4	5	6	7	8
Дебіторська заборгованість всього, в тому числі:	1125÷1155	4121,7	4781,7	100	100	660	x	16,01	100
1.1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1125	1971,1	345,8	47,82	7,23	-1625,3	-40,59	-82,46	-246,26
1.2. Дебіторська заборгованість за розрахунками **:	1130÷1135-1145	922,5	3415,6	22,38	71,43	2493,1	49,05	2,7 р.	377,74
– за виданими авансами	1130	-	-	-	-	-	-	-	-
– з бюджетом	1135	922,5	3415,6	100	71,43	2493,1	-28,57	2,7 р.	377,74
– в тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	-	-	-	-	-	-
– з нарахованих доходів	1140	-	-	-	-	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	1145	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1228,1	1020,3	29,80	21,34	-207,8	-8,46	-16,92	-31,48

* Розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства [53]

Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства*

Показники	Код рядка	На початок року	На кінець року	Відхилення	
				абс	%
Всього джерел формування активів, тис. грн.	1900	35199,1	50183,2	14984,1	42,57
1. Власний капітал, тис. грн.	1495	7 798,1	7 951,6	153,5	1,97
– в % до усіх джерел		22,15	15,85	-6,31	х
1.1. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	-1887,9	1538,2	3426,1	-1,8 р.
– в % до усіх джерел		-5,36	3,07	8,43	х
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	1595	-	-	-	-
– в % до усіх джерел		-	-	-	х
2.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	1500÷1515	-	-	-	-
– в % до усіх джерел		-	-	-	-
2.2. Довгострокові забезпечення, тис. грн.	1520, 1525	-	-	-	-
– в % до усіх джерел		-	-	-	-
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	1695	27401	42231,6	14830,6	54,12
– в % до усіх джерел		77,85	84,15	6,31	х
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн.	1600, 1610	-	11514,1	11514,1	-
– в % до усіх джерел		-	22,94	22,94	х
–в тому числі короткострокові кредити банків, тис. грн.	1600	-	11514,1	11514,1	-
– в % до усіх джерел		-	22,94	22,94	х
3.2. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	1615÷1630 (1645)	26828,10	18862,4	-7965,7	-29,69
– в % до усіх джерел		76,22	37,59	-38,63	х
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн.	1660	-	-	-	-
– в % до усіх джерел		-	-	-	х
3.4. Інші поточні зобов'язання	1665, 1690	627,60	11888,80	11261,2	18,0 р.
– в % до усіх джерел		1,78	23,69	21,91	х
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис.грн.	1700	-	-	-	-
– в % до усіх джерел		-	-	-	х

* Розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства [53]

З табл. 2.13 видно, що у звітному році порівняно з попереднім джерела формування активів підприємства збільшились на 14984,10 тис. грн., або на 42,57%. Це відбулось за рахунок збільшення поточних зобов'язань і забезпечень на 14830,60 тис. грн., або на 54,12%, та власного капіталу на 153,50 тис. грн., або на 1,97%, довгострокові зобов'язання і забезпечення у звітному періоді були відсутні. В структурі джерел формування активів підприємства в попередньому році найбільшу питому вагу займали поточні зобов'язання і забезпечення 77,85%, питома вага власного капіталу склала 22,15%. У звітному році відбулись наступні зміни в структурі джерел формування активів підприємства: збільшилась питома вага поточних зобов'язань і забезпечень до 84,15 %, та зменшилась питома вага власного капіталу до 15,85 % п., довгострокові зобов'язання і забезпечення у звітному періоді відсутні.

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.14.

З табл. 2.14 видно, що власний капітал підприємства у звітному році порівняно з попереднім збільшився на 154 тис. грн., або на 1,97%. Це відбулось за рахунок збільшення непокритого збитку підприємства на 154 тис. грн., або на 21,99%. Капітал у дооцінках залишився не змінний.

В структурі власного капіталу підприємства в попередньому році найбільшу питому вагу займав зареєстрований (пайовий) капітал 91,0%, питома вага нерозподіленого прибутку склала 8,95%, додатковий, резервний та капітал у дооцінках були по нулях. У звітному році відбулись наступні зміни в структурі власного капіталу підприємства: збільшилась питома вага капіталу у дооцінках на 19,57% п., нерозподіленого прибутку на 1,76 % п., та зменшилась питома вага резервного капіталу на 1,76% п. Ці зміни є нестійкими та суперечливими для діяльності підприємства.

Таблиця 2.14 – Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства*

Показники	Код рядка	На початок року	На кінець року	Відхилення	
				абс.	%
Власний капітал всього, тис. грн., в тому числі:	1495	7798	7952	154	1,97
1. Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	1400	7100	7100	-	-
– в % до власного капіталу		91,05	89,29	-1,76	х
2. Капітал у дооцінках, тис. грн.	1405	-	1 556	1556	-
– в % до власного капіталу		-	19,57	19,57	х
3. Додатковий капітал, тис. грн.	1410	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	х
4. Резервний капітал, тис. грн.	1415	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	х
5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), тис. грн.	1420	698	852	154	21,99
– в % до власного капіталу		8,95	10,71	1,76	х
6. Неоплачений капітал, тис. грн.	1425	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	х
7. Вилучений капітал, тис. грн.	1430	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	х

* Розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства [53]

Аналіз динаміки рентабельності капіталу підприємства здійснюється за даними форм № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за два роки за допомогою табл. 2.15.

Розрахунки, наведені в табл. 2.15 показують, що як у звітному році, так у попередньому році показники рентабельності підприємства мали позитивні значення, що пов'язано з тим, що підприємство мало чистий прибуток, що позитивно характеризує його діяльність. Показники рентабельності підприємства у звітному році порівняно з попереднім зменшились: всього капіталу на 0,23% п. – за рахунок зменшення чистого збитку на 95,9 тис. грн. при збільшенні середньорічної суми капіталу на 325,65 тис. грн.; основного капіталу на 1,01% п. – за рахунок зменшення чистого збитку на 95,9 тис. грн.

Таблиця 2.15 – Аналіз рентабельності капіталу підприємства*

Показники	Код рядка	Поперед- ний рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
1. Чистий прибуток (збиток) підприємства, тис. грн.	Ф № 2 р. 2350 (2355)	249,4	153,5	-95,9
2. Середня річна сума капіталу підприємства, тис. грн.*, в тому числі:	Ф № 1 р. 1300	42365,50	42691,15	325,65
– основного капіталу*	Ф № 1, р. 1095,1200	8547,50	8049,70	-497,80
– оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1195	33818,00	34641,45	823,45
в тому числі – власного оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1495 – р.1095	-874,10	-174,85	699,25
3. Рентабельність капіталу, %	1/2*100%	0,59	0,36	-0,23
4. Рентабельність основного капіталу, %		2,92	1,91	-1,01
5. Рентабельність оборотного капіталу, %		0,74	0,44	-0,29
6. Рентабельність власного оборотного капіталу, %		-	-	-

* Розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства [53]

та зменшення середньорічної суми основного капіталу на 497,8 тис. грн. оборотного капіталу – на 0,29% п. – за рахунок зменшення чистого збитку на 95,9 тис. грн. та збільшення середньорічної суми оборотного капіталу на 823,45 тис. грн. Впродовж дослідженого періоду, у підприємства не має власного оборотного капіталу, але його нестача зменшилася у звітному році на 699,25 тис. грн., і склала вже 174,85 тис. грн. Ці зміни негативно характеризують діяльність підприємства.

Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства здійснюють за допомогою даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.16.

З табл. 2.16 видно, що продовж двох років підприємство мало власний оборотний капітал для покриття запасів. Тому на початок попереднього року фінансова ситуація є не стійкою, і на кінець попереднього року вона

Таблиця 2.16 – Аналіз фінансової стійкості підприємства
за узагальнюючими показниками*

Показники	Сума, тис.грн.		
	на початок попереднього року	на кінець попереднього року	на кінець звітнього року
1. Власний капітал	7548,7	7798,1	7951,6
2. Необоротні активи	7409	9686	6413,4
3. Наявність власних оборотних коштів	139,7	-1887,9	1538,2
4. Короткострокові кредити банків	-	-	11514,1
5. Загальна величина джерел формування запасів	139,7	-1887,9	13052,3
6. Запаси	33438,4	21062,8	36573,4
7. Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів	-33298,7	-22950,7	-35035,2
8. Надлишок (+) або нестача (–) загальної величини джерел формування запасів	-33298,7	-22950,7	-23521,1
9. Джерела, що послаблюють фінансову напругу	34683,8	26544,3	18544,8
10. Тип фінансової ситуації на підприємстві	не стійка	не стійка	кризова

* Розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства[53]

Аналіз фінансовій стійкості підприємства за частковими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.16-2.17.

З табл. 2.16 видно, що значення часткових показників фінансової стійкості не відповідають нормативам. Так значення коефіцієнта автономії впродовж трьох років знаходиться нижче норми, це обумовлено відсутністю власного капіталу підприємства, що свідчить про не стабільність та його фінансову залежність від зовнішніх кредиторів. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів також знаходиться на кінець звітнього та на кінець попереднього років не в межах норми та показує, що підприємство на початок попереднього року на 1 грн, власного капіталу залучало 5,56 грн. залучених коштів; а у звітному році зменшилось до 5,31 грн., що свідчить про відсутність власних коштів на підприємстві.

Таблиця 2.17 – Аналіз фінансової стійкості підприємства
за частковими показниками

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	На початок попереднього року	На кінець попереднього року	На кінець звітнього року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)	$(1495/1900)/1900$	0,15	0,22	0,16	більше 0,5
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$)	$(1595+1695+1700)/1495$	5,56	3,51	5,31	менше 1,0
3. Наявність власних оборотних коштів ($OK_{вл}$)	$1495 - 1095$ або $1495 + 1595 - 1095$	140	-1888	1538	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман}$)	$(1495 - 1095)/1495$	0,02	-0,24	0,19	0,4...0,6
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами (K_3)	$(1495 - 1095)/(1195+1200)$	-	-0,07	0,04	0,1

* Розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства [53]

Підприємство на кінець попереднього року мало власні оборотні активи (див. табл. 2.17), а на кінець звітнього року власні оборотні активи, які вкладено в оборотний капітал зменшились, що викликало зменшення значення коефіцієнта маневровості власного капіталу на кінець звітнього року. Значення коефіцієнта та забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами не відповідає нормативному значенню, що обумовлено відсутністю власного оборотного капіталу.

Таким чином, аналіз показників фінансової стійкості підприємства дозволяє зробити висновок про ефективне вкладення грошових коштів в діяльність підприємства та фінансову стабільність функціонування підприємства на ринку.

Аналіз ліквідності балансу здійснюється за допомогою табл. 2.18 та 2.19. Коефіцієнт ліквідності розраховується за відношенням оборотних активів до поточних зобов'язань, який показує, чи достатньо оборотних

Таблиця 2.18 – Розрахунок абсолютних показників для аналізу
ліквідності балансу звітної року*

Показники активу балансу	Сума, тис.грн.		Показники пасиву балансу	Сума, тис.грн.		Платіжний результат, тис.грн.	
	на початок року	на кінець року		на почато к року	на кінець року	на поча- ток року	на кінець року
1	2	3	4	5	6	7	8
A_1 – Найбільш ліквідні активи (1160+1165)	10	75	Π_1 – Найбільш термінові зобов'язан ня (1605+1615 ÷1660+169 0+1700)	27456	30751	-27446	-30676
A_2 –Активи, які можна реалізувати швидко (1120÷1155+ 1190)	4440	7122	Π_2 – Короткостр ові пасиви (1600+1610)	-	11514	4440	-4393
A_3 – Активи, які можна реалізувати повільно (1100+1110+ 1170+ +1200)	21063	36573	Π_3 – Довгострок ові пасиви (1500÷1520)	-	-	21063	36573
A_4 – Активи, реалізація яких пов'язана з труднощами (1095)	9686	6413,4	Π_4 - Постійні пасиви (1495+1665 +1525+152 6)	7798,1	7951,6	1888	-1538
Баланс	35199	50183	Баланс	35254	50217	x	x

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53]

активів для погашення боргів. З табл. 2.18 видно, що впродовж звітної року баланс підприємства не є абсолютно ліквідним тому, що не виконуються усі нерівності. Як на початок, так і на кінець звітної року, виконуються наступні нерівності між групами активів та пасивів підприємства: $A_1 < \Pi_1$, $A_2 < \Pi_2$, $A_3 > \Pi_3$, $A_4 > \Pi_4$.

Таблиця 2.19 – Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками*

Коефіцієнти ліквідності підприємства	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Норма	Розрахункові значення			Відхилення
			На початок попереднього року	На кінець попереднього року	На кінець звітнього року	
а	б	в	1	2	3	4
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$(1195+1200)/1695$	2	1,00	0,93	1,04	0,11
2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	$(1195+1200-1100-1110)/1695$	1	0,21	0,16	0,17	0,01
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$(1160+1165)/1695$	$> 0,2$ [0,25...0,35]	-	-	-	-

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53]

З табл. 2.19 видно, що всі коефіцієнти ліквідності підприємства не знаходяться в межах нормативних значень, що свідчить про неплатоспроможність підприємства погасити або покрити свої поточні зобов'язання. Підприємству необхідно застосовувати заходи, щодо підвищення його ліквідності та платоспроможності, інакше це може привести до його банкрутства.

Висновки до другого розділу

Дослідження основних техніко-економічних показників ТОВ «Вознесенський кон'ячний завод» в 2021 р. в порівнянні з 2020 р. і проведений фінансовий аналіз його діяльності дозволяє зробити наступні висновки:

1. В 2021 році ТОВ «Вознесенський кон'ячний завод» зменшив чистий дохід на 7042,20 тис. грн., що у порівнянні з 2020р. майже на 25%, повна собівартість реалізованої продукції зменшилась на 6973,3 тис. грн. або на 25,19% (це відбулось за рахунок зменшення собівартості реалізованої

продукції на 4604,60 тис. грн. або 20,21%, інших операційних витрат – на 2368,70 тис. грн.), але такі зміни темпів зменшення витрат відповідно до чистого доходу призвели до збільшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції на 4 коп., що негативно вплинуло на зміну фінансових результатів до оподаткування продукції та від основної операційної діяльності підприємства.

2.В звітному 2021 році фінансовий результат до оподаткування був прибутком, який зменшився в порівнянні з 2020 р. на 116,90 тис. грн. або на 38,44%. Це відбулось через зниження позитивного фінансового результату (прибутку) від основної операційної діяльності на 2437,60 тис. грн. або на 46,82% та збільшення збитку на 48 тис.грн. від іншої діяльності (негативні зміни), та спостерігалось зменшення збитку від іншої операційної діяльності у розмірі 2368,70 тис. грн. або на 48,32% та, що є позитивними змінами фінансових результатів діяльності підприємства. Такі зміни вплинули й на рентабельність продукції, яка зменшилась на 7,63 %п. та рентабельність виробництва зменшення на 0,25% п., що негативно впливає на результативність основної операційної діяльності підприємства.

3.Погіршилися показники ефективності використання ресурсів підприємства у 2021р. в порівнянні з 2020 р., що є негативною тенденцією:

- матеріальних ресурсів підприємства – про що свідчить зменшення матеріаловіддачі на 0,04 грн. або на 3,42%;

- трудових – про що свідчить зменшення продуктивності праці одного штатного працівника облікового складу на 328,4 тис. грн. при збільшенні персоналу на 2 осіб або 7,69%.

- основних засобів – про що свідчить зменшення фондівіддачі по прибутку на 1,16 грн або 42,83%, фондівіддачі по прибутку на 0,3 грн. або на 59,43% та фондорентабельності на 1,28 %п.;

- оборотних коштів підприємства – про що свідчить зменшення коефіцієнту оборотності на 0,22 обороти або на 26,94%.

4.Дебіторська заборгованість підприємства за її середньою величиною зменшилась на 456,95 або 15,62%, а кредиторська заборгованість – на 5632,85 або 16,24 %, що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства.

5.Коефіцієнти ліквідності балансу не знаходяться в межах нормативів, що свідчить про наявність проблем з платоспроможністю та фінансовим станом підприємства (кризова ситуація на кінець 2021 р.), недостатністю оборотних активів, активів, що швидко реалізуються, найбільш ліквідних активів для покриття поточних зобов'язань, але у 2021 р. в порівнянні з 2020р. – баланс підприємства не є абсолютно ліквідним.

3. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ КОНЬЯЧНИЙ ЗАВОД»

3.1. Організація обліку на підприємстві

Облік в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» представлений такими видами обліку: оперативний, фінансовий, статистичний, податковий. Оперативний облік здійснюється безпосередньо на складах та в цехах підприємства робітниками, робота яких перевіряється 1 раз у 2 тижні менеджерами. Статистичний, фінансовий та податковий облік здійснюється безпосередньо у відділі бухгалтерії й узагальнюється у формах статистичної, фінансової та податкової звітності, яка передбачена законодавством для суб'єкта підприємницької діяльності малого бізнесу.

Бухгалтерський облік в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» регламентується законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, зокрема П(С)БО 16 «Витрати». Ведення бухгалтерського обліку на в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» регулюється Наказом про облікову політику. В наказі обумовлені певні особливості бухгалтерського обліку в ТОВ «Вознесенський коньячний завод», як суб'єкту підприємницької діяльності та малого бізнесу. Роботу бухгалтерської служби визначає положення «Про бухгалтерську службу підприємства:

I. Загальні положення.

1. Бухгалтерський облік являє собою процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства. Відділ бухгалтерії – це самостійний структурний підрозділ на правах відділу, підпорядковується керівнику підприємства, приймає участь у роботі усіх підрозділів підприємства та виконує облікові та контрольні функції.

2. Бухгалтерський облік в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» здійснюється відділом бухгалтерії, яка діє на засадах самостійного структурного підрозділу підприємства.

3. Чисельність працівників бухгалтерської служби визначаються штатним розкладом.

4. Бухгалтерія в своїй діяльності керується Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, нормативними та законодавчими актами з ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, Положенням про бухгалтерську службу.

5. Бухгалтерську службу очолює головний бухгалтер, який призначається і звільняється з посади наказом керівника ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

II. Мета і завдання діяльності бухгалтерської служби.

1. Метою діяльності бухгалтерії є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та про рух грошових коштів.

2. До основних завдань бухгалтерської служби входить ведення бухгалтерського обліку підприємства, організація обліку фінансово-господарської діяльності, здійснення контролю за збереженням власності, правильним використанням грошових коштів і матеріальних ресурсів, складання звітності.

III. Функції бухгалтерської служби.

Основна функція бухгалтерської служби – ведення бухгалтерського обліку в розрізі господарських засобів та джерел їх утворення на основі натуральних вимірників в грошовому виразі шляхом суцільного, безперервного та взаємозв'язаного відображення у відповідних носіях

інформації та організація бухгалтерського обліку, реалізується за такими складовими:

- облік доходів підприємства;
- облік касових операцій;
- облік грошових коштів на рахунках ;
- облік розрахунків по заробітній платі;
- облік розрахунків з бюджетом та позабюджетними соціальними фондами;
- облік розрахунків у порядку планових платежів;
- облік розрахунків з підзвітними особами;
- облік розрахунків з іншими дебіторами і кредиторами;
- облік необоротних активів;
- облік запасів та МШП;
- облік витрат діяльності;
- облік власного капіталу;
- облік результатів виконання планових показників;
- складання і подання звітності до відповідних органів;
- організація проведення інвентаризації;
- організації технології облікового процесу (облікових номенклатур, носіїв облікової інформації, графіків руху носіїв облікової інформації, архіву звітності тощо);
- організація контролю за фінансово-господарською діяльністю установи;
- організація забезпечення бухгалтерського обліку;
- організація розвитку бухгалтерського обліку.

IV. Права і обов'язки.

1. Вимагати від структурних підрозділів підприємства та окремих посадових осіб своєчасного відповідно до графіків руху носіїв облікової

інформації подання оформлених відповідним чином матеріалів (планів, звітів, табелів, довідок тощо).

2. Не приймати до виконання і оформлення документів за операціями, які порушують діюче законодавство і встановлений порядок приймання, оприбуткування, зберігання та витрачання грошових коштів, обладнання, матеріальних і інших цінностей.

3. Надавати керівництву підприємства пропозиції про покарання осіб, які є винними у недоброякісному оформленні і складанні документів, несвоєчасній передачі їх для відображення на рахунках бухгалтерського обліку та відображенні в документах недостовірної інформації.

4. Здійснення зв'язку з іншими організаціями за запитаннями, що входять до компетенції бухгалтерії.

V. Відповідальність.

1. Всю повноту відповідальності за якість та своєчасність виконання покладених на бухгалтерію даним Положенням задач і функцій несе головний бухгалтер.

2. Ступінь відповідальності інших працівників бухгалтерії встановлюється посадовими інструкціями.

VI. Взаємовідносини.

1. З усіма структурними підрозділами щодо питань забезпечення процесу бухгалтерського обліку оперативною інформацією.

2. З кадровим підрозділом – за питанням відбору кадрів в бухгалтерію, по формуванню інформації щодо особового складу установи.

3. З відділом матеріально-технічного постачання – з питань інформаційної бази по надходженню товарно-матеріальних цінностей.

4. З юридичним відділом – з питань регулювання фактів матеріальної, адміністративної та інших видів відповідальності, підготовки юридичних документів, договорів та контрактів.

VII. Організація роботи.

1. Бухгалтерський підрозділ підприємства працює відповідно до Правил внутрішнього трудового розпорядку установи.

2. Робочий час працівників бухгалтерії нормований в межах п'ятиденного робочого тижня з встановленими термінами (часовими) – з 9:00 до 18:00 з перервою трудового дня з 12:30 до 13:30.

Веденням обліку в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» займається відділ бухгалтерії, структура якого приведена на рис. 3.1.

Рис. 3.1 – Структура відділу бухгалтерії в ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Для досягнення своєчасності, повноти, точності обліку кожен з працівників відділу повинен виконувати поставлені перед ним завдання. На підприємстві ТОВ «Вознесенський коньячний завод» у відділі бухгалтерії також діє лінійно– функціональна структура управління.

Керівнику підприємства підпорядковується головний бухгалтер, якому в свою чергу підпорядковуються два бухгалтери – з основної операційної діяльності та бухгалтер по розрахунках з дебіторами та кредиторами.

До обов'язків головного бухгалтера відносять:

1. Забезпечення ведення бухгалтерського обліку, дотримуючись єдиних методологічних засад, встановлених Законом України «Про бухгалтерський

облік та фінансову звітність в Україні», з урахуванням особливостей діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних.

2. Організація роботи бухгалтерської служби, контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій.

3. Вимагання від підрозділів, служб та працівників забезпечення неухильного дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

4. Вживання всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку та збереження оброблених документів, регістрів і звітності протягом встановленого терміну.

5. Забезпечення складання на основі даних бухгалтерського обліку фінансової звітності підприємства, підписання її та подання в установлені строки користувачам.

6. Здійснює заходи щодо надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

7. Бере участь у підготовці та поданні інших видів періодичної звітності, які передбачають підпис головного бухгалтера, до органів вищого рівня у відповідності з нормативними актами, затвердженими формами та інструкціями.

8. За погодженням з власником (керівником) підприємства забезпечує перерахування податків та зборів, передбачених законодавством, проводить розрахунки з іншими кредиторами відповідно до договірних зобов'язань.

9. Здійснює контроль за веденням касових операцій, безготівкових розрахунків, раціональним та ефективним використанням матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

10. Бере участь у проведенні інвентаризаційної роботи на підприємстві, оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства.

11. Організує роботу з підготовки пропозицій для керівника ТОВ «Вознесенський кон'ячний завод» щодо:

- визначення облікової політики підприємства, внесення змін до обраної облікової політики, вибору форми бухгалтерського обліку з урахуванням діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних;

- розроблення системи і форм внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та правил документообігу, додаткової системи рахунків і реєстрів аналітичного обліку, звітності і контролю господарських операцій;

- визначення прав працівників на підписання первинних та зведених облікових документів;

- вибору оптимальної структури бухгалтерської служби та чисельності її працівників, підвищення професійного рівня бухгалтерів, забезпечення їх довідковими матеріалами;

- поліпшення системи інформаційного забезпечення управління та шляхів проходження обробленої інформації до виконавців;

- впровадження автоматизованої системи оброблення даних бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей діяльності підприємства чи удосконалення діючої;

- забезпечення збереження майна, раціонального та ефективного використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, залучення кредитів та їх погашення.

12. Керує працівниками бухгалтерського обліку підприємства та розподіляє між ними посадові завдання та обов'язки.

13. Знайомить цих працівників із нормативно-методичними документами та інформаційними матеріалами, які стосуються їх діяльності, а також із змінами в чинному законодавстві.

Обов'язки бухгалтера по розрахунковим операціям:

1. Обробляти та аналізувати інформацію стосовно виконання покупцями та замовника умов діючих договорів.

2. Вести бухгалтерського обліку з дебіторами за роботи, товари, послуги та складати відповідної бухгалтерської звітності.

3. Обробляти банківських документів стосовно розрахунків дебіторів.

4. Приймати та контролювати первісну документацію від покупців та замовників.

5. Забезпечувати керівництво інформацією відносно положення справ по існуючим дебіторам.

6. Здійснювати операції по прийому, обліку, видачі і зберіганню грошових коштів і інших грошових коштів з обов'язковим дотриманням правив, що забезпечують їх збереження.

7. Отримувати по оформленим відповідно до встановленого порядку документах грошові кошти або оформлювати їх для здобуття безготівковим дорогою в установах банку для виплати робітником і службовцем заробітної плати, премій, оплати відряджень і інших витрат.

8. Вести на основі прибуткових і витратних документів касову книгу, звіряти фактичну наявність грошових сум і цінних паперів з книжковим залишком.

9. Складати касову звітність.

10. Здійснювати готівкові та безготівкові розрахунки в установленому порядку з організаціями та фізичними особами при оплаті робіт і послуг підприємства.

Для чіткої організації і планування роботи, а також раціонального розподілу праці на підприємстві розробляються посадові інструкції на кожну посаду, передбачену штатним розкладом.

Посадова інструкція головного бухгалтера складена в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» відповідно до вимог чинного законодавства України.

В ТОВ «Вознесенський коньячний завод» застосовується автоматизована форма обліку (рис. 3.2).

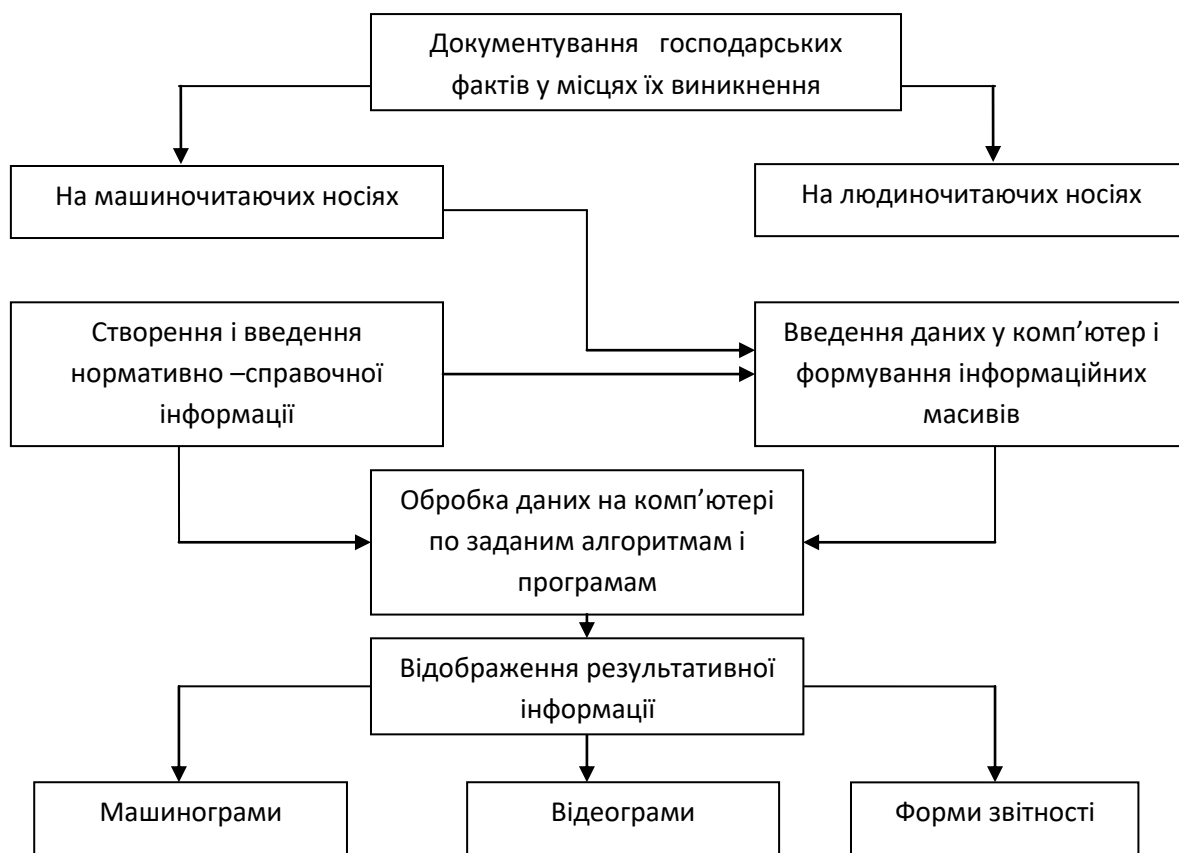

Рис. 3.2 – Схема автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку, яка використовується в ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Працівники відділу бухгалтерії також застосовують для обробки інформації наступні програми: MS Word, MS Excel. У програмі MS Word в

основному створюється і редагуються текстові документи та звіти. В цьому форматі працівники відділу отримують інформацію від інших підрозділів, керівництва. У програмі MS Excel складаються різноманітні таблиці для подальших обчислень, дозволяє вирішувати завдання і тому є поширеною програмою в усіх підрозділах в ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Таким чином, відділ бухгалтерії працює згладжено завдяки новим автоматизованим технологіям, програмним забезпеченням та кваліфікованими працівниками відділу. Більша частина завдань, покладених на відділ бухгалтерії вирішується на більш якісному рівні та з використанням меншого часу завдяки комп'ютерним технологіям та інтегрованих на ньому програм.

3.2. Фінансовий облік витрат від операційної діяльності підприємства

Предметом обліку витрат діяльності в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» є господарські процеси та операції, пов'язані з накопиченням та списанням витрат від операційної діяльності, а також відносин, що виникають при цьому в середині підприємства, і за його межами.

Рахунки класу «Витрати діяльності» в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» застосовуються для узагальнення інформації про витрати від всієї діяльності, в тому числі від операційної та іншої. Основні вимоги до визнання, складу та оцінки витрат викладені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». За дебетом рахунків цього класу відображаються суми витрат, за кредитом – списання суми витрат у кінці звітного року або щомісяця на рахунок 79 «Фінансові результати».

В ТОВ «Вознесенський коньячний завод» рахунок 90 «Собівартість реалізації» призначено для узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції – виробництва алкогольних напоїв

9дистиляції, ректифікації та змішування спиртових напоїв, соку). За дебетом рахунку 90 «Собівартість реалізації» відображається виробнича собівартість реалізованої готової продукції, за кредитом – списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати».

Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не включаються в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» до складу виробничої собівартості готової та реалізованої продукції, а тому інформація про такі витрати узагальнюється на рахунках обліку витрат звітного періоду – 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності» та відображаються у звітності у складі інших операційних витрат.

Рахунок 90 «Собівартість реалізації» в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» має такий субрахунок:

- 901 «Собівартість реалізованої готової продукції»;
- 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг»

На субрахунку 901 «Собівартість реалізованої готової продукції» ведеться облік виробничої собівартості реалізованої готової продукції. На субрахунку 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг» ведеться облік собівартості реалізованих за звітний період робіт і послуг.

Приклади відображення в обліку собівартості готової продукції в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за Формою №2-м «Звіт про фінансові результати» наведені в табл. 3.1-3.2.

Таблиця 3.1 – Облік собівартості реалізованої готової продукції в
ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2019 р.*

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн.
	Дебет	Кредит	
1. Відображено собівартість реалізованої готової продукції	90	26	16867,4
2. Списано собівартість реалізованої продукції	791	90	16867,4

*Сформовано на основі даних фінансової звітності підприємства [53]

Таблиця 3.2 – Облік собівартості реалізованої готової продукції в
ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2021 р.*

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн.
	Дебет	Кредит	
1. Відображено собівартість реалізованої готової продукції	90	26	18177,6
2. Списано собівартість реалізованої продукції	791	90	18177,6

*Сформовано на основі даних фінансової звітності підприємства [53]

Витрати, які пов'язані з управлінням і обслуговуванням підприємства загалом, в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» обліковуються на активному рахунку 92 «Адміністративні витрати».

До адміністративних витрат в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» належать загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством:

- загальні корпоративні витрати (організаційні витрати та представницькі витрати тощо);
- витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу;
- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона тощо);
- винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо);
- витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, телекс, факс тощо);
- амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;
- витрати на врегулювання спорів у судових органах;

– податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);

– плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків.

На рахунку 93 «Витрати на збут» в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» ведеться облік витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг. За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат на збут, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

До витрат на збут в ТОВ «Вознесенський коньячний завод», зокрема, належать витрати пакувальних матеріалів, транспортування продукції, товарів за умовами договору, витрати на маркетинг та рекламу, витрати на оплату праці й комісійні продавцям, торговим агентам, працівникам відділу збуту, амортизація, ремонт та утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, що використовуються для забезпечення збуту продукції, товарів, робіт і послуг.

На рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» відображаються витрати операційної діяльності підприємства (наприклад витрати на дослідження і розробки, собівартість реалізованої іноземної валюти, собівартість реалізованих виробничих запасів, сумнівні та безнадійні борги, втрати від операційної курсової різниці, втрати від знецінення запасів, нестачі і втрати від псування цінностей, визнані штрафи, пені, неустойки та інші витрати операційної діяльності, крім витрат, які відображаються на рахунках 90 «Собівартість реалізації», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут»).

За дебетом рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» відображається сума визнаних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Кореспонденція рахунків з обліку інших операційних витрат на даному підприємстві наведена табл. 3.3-3.4 в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за Формою №2-м «Звіт про фінансові результати».

Таблиця 3.3 – Облік інших операційних витрат в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2019 р.*

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, тис. грн.
1. Відображені адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати операційної діяльності	92,93,94	311, 20, 661, 65, 68, 131	1685,3
2. Віднесено інші операційні витрати на зменшення фінансового результату	791	92,93,94	1685,3

*Сформовано на основі даних фінансової звітності підприємства [53]

Таблиця 3.4 – Облік інших операційних витрат в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2021 р.*

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, тис. грн.
1. Відображені адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати операційної діяльності	92,93,94	311, 20, 661, 65, 68, 131	2533,1
2. Віднесено інші операційні витрати на зменшення фінансового результату	791	92,93,94	2533,1

* Сформовано на основі даних фінансової звітності підприємства [53]

На рахунку 98 «Податок на прибуток» в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» ведеться облік суми витрат з податку на прибуток, яка складається з поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу і визначається відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» затвердженим Наказом Міністерства фінансів України 28 грудня 2000 року за №353 (зі змінами та доповненнями). За дебетом рахунку

відображається нарахована сума податку на прибуток, за кредитом – включення до фінансових результатів на рахунку 79.

Рахунок 98 «Податок на прибуток» на даному підприємстві має такий субрахунок: 981 «Податок на прибуток від звичайної діяльності». На субрахунку 981 «Податок на прибуток від звичайної діяльності» ведеться облік суми витрат з податку на прибуток від діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Кореспонденція рахунків з обліку податку на прибуток в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за Формою №2-м «Звіт про фінансові результати» наведена в табл. 3.5-3.6.

Таблиця 3.5 – Облік податку на прибуток в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» в 2019 р.*

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, тис. грн.
1. Нараховано податок на прибуток	981	641	25,8
2. Списано податок на прибуток на фінансовий результат	791	981	25,8

* Сформовано на основі даних фінансової звітності підприємства [53]

Таблиця 3.6 – Облік податку на прибуток в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» в 2021 р.*

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, тис. грн.
1. Нараховано податок на прибуток	981	641	33,7
2. Списано податок на прибуток на фінансовий результат	791	981	33,7

* Сформовано на основі даних фінансової звітності підприємства [53]

Рахунок 98 «Податок на прибуток» відображається в Формі № 2-м «Звіт про фінансові результати» (табл. 3.7-3.8), як й витрати від операційної діяльності.

Таким чином, проведене дослідження організації бухгалтерського обліку та облік витрат від операційної діяльності в ТОВ «Вознесенський

Таблиця 3.7 – Відображення витрат від операційної діяльності у фінансової звітності в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2018-2019 рр.*

Форма звітності	Код рядка	Назва рядку	За звітний період (2019 р.)	За аналогічний період попереднього року (2018 р.)
Форма №2-м «Звіт про фінансові результати»	2050	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	16867,4	7844,6
	2180	Інші операційні витрати	1685,3	745,3
	2300	Податок на прибуток	25,8	54,7

* Сформовано на основі даних фінансової звітності підприємства [53]

Таблиця 3.7 – Відображення витрат від операційної діяльності у фінансової звітності в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2020-2021 рр.*

Форма звітності	Код рядка	Назва рядку	За звітний період (2021 р.)	За аналогічний період попереднього року (2020 р.)
Форма №2-м «Звіт про фінансові результати»	2050	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	18177,6	22782,2
	2180	Інші операційні витрати	2533,1	4901,8
	2300	Податок на прибуток	33,7	54,7

* Сформовано на основі даних фінансової звітності підприємства [53]

коньячний завод» підтверджує їх відповідність нормативним та законодавчим актам з ведення бухгалтерського обліку, складання первинних документів, облікових регістрів та фінансової звітності підприємства малого бізнесу.

3.3. Аналіз витрат від операційної діяльності підприємства та формування фінансових результатів

Аналіз витрат від операційної діяльності підприємства здійснюється за методичним підходом та охоплює наступні етапи [10]:

- загальна оцінка витрат діяльності, яку здійснює підприємство;
- аналіз витрат від основної операційної діяльності;
- аналіз витрат від іншої операційної діяльності;
- аналіз витрат на 1 грн. доходів від операційної діяльності за її видами;
- аналіз формування фінансових результатів від операційної діяльності підприємства.

Мета аналізу витрат діяльності підприємства полягає в інформаційному забезпеченні та всебічній оцінці досягнутих результатів і в оптимізації та обґрунтуванні управлінських рішень стосовно їх подальшого зменшення та раціоналізації (табл. 3.8-3.9) за медичним підходом [10].

Таблиця 3.8 – Загальна оцінка витрат, які підприємство здійснює в процесі діяльності за 2018-2019 рр.*

Показники	2018 рік		2019 рік		Відхилення	
	тис.грн.	%	тис. грн.	%		
					Абс.	%
1. Витрати від основної операційної діяльності	7844,60	91,0	16867,4	90,0	9022,8	115,0
2. Витрати від іншої операційної діяльності	745,3	9,0	1685,3	10,0	940,0	126,0
3. Витрати від іншої діяльності	0,8	0,0	-	-	-0,8	-100,0
Всього витрати від діяльності підприємства	8590,7	100,0	18552,7	100,0	9962,0	115,0

* Розраховано на підставі даних форм фінансової звітності підприємства [53]

Дані табл. 3.8 показують, що загальна сума витрат у попередньому році склала 8590,7 тис. грн. У попередньому році величина витрат діяльності

збільшилась 9962 тис. грн. або на 115%. Це пов'язано й зі збільшенням виробництва та реалізації продукції у 2019 р. в порівнянні з 2018 р. та являється позитивною зміною даного показника. Так, збільшення витрат у 2019 році в порівнянні з 2018 р. відбулось в основному за рахунок витрат від операційної діяльності, в тому числі: від основної операційної діяльності на 9022,8 тис. грн або 115% та від іншої операційної діяльності на 940 тис. грн. або 126%.

Таблиця 3.9 – Загальна оцінка витрат, які підприємство здійснює в процесі діяльності за 2020-2021 рр.*

Показники	2020 рік		2021 рік		Відхилення	
	тис.грн.	%	тис. грн.	%	Абс.	%
1. Витрати від основної операційної діяльності	22782,2	82,29	18177,6	87,56	-4604,6	-20,21
2. Витрати від іншої операційної діяльності	4901,8	17,70	2533,1	12,44	-2368,7	-48,32
3. Витрати від іншої діяльності	48,0	0,01	-	-	-48,0	-100,0
Всього витрати від діяльності підприємства	27684,0	100,0	20758,7	100,0	-6925,3	-25,01

* Розраховано на підставі даних форм фінансової звітності підприємства [53]

Дані табл. 3.9 показують, що загальна сума витрат у 2021 році склала 27684,0 тис. грн. та зменшилась на 6925,3 тис. грн. або на 25,01% за рахунок зменшення операційної діяльності та реалізації продукції. Так, зменшення витрат у 201 році в порівнянні з 2020 р. відбулось в основному за рахунок всіх елементів витрат від операційної діяльності.

Аналіз динаміки та структури витрат, які підприємство здійснює в процесі операційної діяльності наведено у табл. 3.10-3.11 за методичним підходом [10] (не можливо провести факторний аналіз формування витрат за адитивною моделлю у зв'язку з відсутністю даних у фінансової звітності).

Таблиця 3.10 – Аналіз витрат від операційної діяльності підприємства за 2018-2019 рр.*

Показники	2018 рік		2019 рік		Відхилення	
	тис.грн.	%	тис. грн.	%		
					Абс.	%
1.Витрати від основної операційної діяльності	7844,60	91,0	16867,4	90,0	9022,8	115,0
2. Витрати від іншої операційної діяльності	745,3	9,0	1685,3	10,0	940,0	126,0
Всього витрати від операційної діяльності	8592,9	100	18552,7	100	9959,8	115,0

* Розраховано на підставі даних форм фінансової звітності підприємства [53]

Дані табл. 3.10 показують, що загальна сума витрат від операційної діяльності у 2019 році збільшилась 9959,8 тис. грн. або на 115%. Збільшення витрат у 2019 році в порівнянні з 2018 р., як наведено вище, відбулось в основному за рахунок витрат від операційної діяльності, в тому числі: від основної операційної діяльності на 9022,8 тис. грн або 115% та від іншої операційної діяльності на 940 тис. грн. або 126%.

Таблиця 3.11 – Аналіз витрат від операційної діяльності підприємства за 2021-2020рр.*

Показники	2020 рік		2021 рік		Відхилення	
	тис.грн.	%	тис. грн.	%		
					Абс.	%
1.Витрати від основної операційної діяльності	22782,2	82,29	18177,6	87,56	-4604,6	-20,21
2. Витрати від іншої операційної діяльності	4901,8	17,71	2533,1	12,44	-2368,7	-48,32
Всього витрати від операційної діяльності	27684,2	100	20758,7	100	-6925,5	-25,01

* Розраховано на підставі даних форм фінансової звітності підприємства [53]

Дані табл. 3.11 показують, що загальна сума витрат від операційної діяльності у 2021 році зменшилось на 6925,5 тис. грн. або на 25,01%, що відбулось за рахунок як витрат від основної операційної діяльності на 4604,6

тис. грн або 20,21%, так й від іншої операційної діяльності на 2368,7 тис. грн. або 48,32%.

Аналіз динаміки витрат від операційної діяльності за видами на 1 грн доходів, які підприємство здійснює в процесі операційної діяльності наведено у табл. 3.12 за методичним підходом [10], але трансформованої для підприємства малого бізнесу.

Таблиця 3.12 – Аналіз витрат на 1 грн від операційної діяльності підприємства за 2018-2019 рр.*

Показники	2018 рік		2019 рік		Відхилення	
	тис.грн	%	тис. грн.	%		
					Абс.	%
1. <i>Всього витрати від операційної діяльності, в тому числі:</i>	8592,9	100	18552,7	100	9959,8	115,0
1.1.Витрати від основної операційної діяльності	7844,6	91,0	16867,4	90,0	9022,8	115,0
1.2. Витрати від іншої операційної діяльності	745,3	9,0	1685,3	10,0	940,0	126,0
2. <i>Всього доходи від операційної діяльності, в тому числі:</i>	8889,6	100	18694,9	100	9805,3	110,0
2.1. Доходи від основної операційної діяльності	8873,2	99,0	18692,3	98,0	9819,1	110,0
2.2. Доходи від іншої операційної діяльності	16,4	1,0	2,6	2,0	-13,8	-0,84
3. <i>Витрати на 1 грн. доходу від операційної діяльності</i>	0,96	x	0,99	x	0,03	3,0
4. Витрати на 1 грн. доходу від основної операційної діяльності	0,88	x	0,90	x	0,02	2,0
5. Витрати на 1 грн. від іншої операційної діяльності	45,44	x	648,19	x	602,75	в 13,3 рази

* Розраховано на підставі даних форм фінансової звітності підприємства [53]

Дані табл. 3.12 дозволили провести факторний аналіз витрат на 1 грн. доходів від операційної діяльності, в тому числі за різними її видами (основна та інша). Так, як у 2019, так і у 2018, на даному підприємстві

основна операційна діяльність є прибутковою: витрати на 1 грн менше 1 та склали у 2018 р. 0,88 грн./грн. проти 0,90 грн./грн., але збільшились на 2 коп. у 2019 р., що є негативною тенденцією. Динаміка витрат 1 грн. від іншої операційної діяльності не є позитивною як у 2018 р. Так, у 2018 році вони склали 0,96 грн./ грн. та зросли до 0,99 грн./ грн. у 2019 році проти даних 0,88 та 0,90 відповідно для основної операційної діяльності, що є негативною тенденцією, але діяльність у 2019 році залишається прибутковою.

Тому, необхідно провести аналіз формування та динаміки фінансового результату від операційної діяльності підприємства проводиться на підставі даних форми № 2-м «Звіт про фінансові результати» за допомогою табл. 3.13 на підставі методичного підходу [8], але трансформованої для підприємства

Таблиця 3.13 – Аналіз формування та динаміки фінансових результатів підприємства від операційної діяльності підприємства *

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2018 рік тис. грн.	2019 рік тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	8873,2	18692,3	9819,1	110,0
2. Інші операційні доходи	2120	16,4	2,6	-13,8	-0,84
<i>Разом доходи від операційної діяльності</i>	2000+2120	8889,6	18694,9	9805,3	110,0
3. Собівартість реалізованої продукції	2050	7844,6	16867,4	9022,8	115,0
4. Інші операційні витрати	2180	745,3	1685,3	940,0	126,0
<i>Разом витрати від операційної діяльності</i>	2050+2180	8592,9	18552,7	9959,8	115,0
5. Фінансовий результат від операційної діяльності до оподаткування	2000+2120- -2050-2180	283,3	142,2	-141,1	49,0

* Розраховано на підставі даних форм фінансової звітності підприємства [53]

малого бізнесу.

Дані табл. 3.13 свідчать, що на протязі 2018-2019 рр. на підприємстві було отримано позитивний фінансовий результат від операційної діяльності.

Так, у 2019 р. сума прибутку до оподаткування зменшилась на 141,1 тис. грн. або на 49%, що є негативним. Зменшення суми прибутку у 2019 р. відбулось внаслідок зростання собівартості реалізованої продукції більшими темпами ніж зростання чистого доходу від реалізації продукції.

Відповідний аналіз формування та динаміки фінансового результату від операційної діяльності підприємства за 2020-2023 рр. проведено в п.2.2. 2 розділу роботи (див. табл. 2.2-2.3) підставі методичного підходу [8].

Висновки до третього розділу

У третьому розділі кваліфікаційної роботи магістра досліджено особливості організації бухгалтерського обліку в ТОВ «Вознесенський коньячний завод», фінансового обліку і аналізу витрат від операційної діяльності підприємства малого бізнесу і відображення їх у фінансовій звітності, яке дозволяє зробити такі висновки:

1. Бухгалтерський облік в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» ведеться згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 р. (зі змінами та доповненнями), Національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та іншими нормативно-правовими актами, що регламентують ведення обліку доходів та фінансових результатів діяльності.

2. Облік витрат діяльності від операційної діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» який ведеться згідно з законодавчими актами та нормативними документами з ведення бухгалтерського обліку та відповідно до П(С)БО 16 «Витрати». Усі операції з виявлення та фактичного зарахування витрат відображають на бланках типових форм первинних документів з обліку витрат на собівартість виготовленої продукції, адміністративних витрат та витрат на збут, інших операційних витрат затверджених наказом Міністерством статистики України від 21.06.96 р. № 193 зі змінами та доповненнями. Наведена кореспонденція рахунків.

3. Проведений фінансовий аналіз витрат від операційної діяльності підприємства – ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2018-2021 рр., який показав, що:

- загальна сума витрат у попередньому 2018 році склала 8590,7 тис. грн. У попередньому році величина витрат діяльності збільшилась 9962 тис. грн. або на 115%. Це пов'язано й зі збільшенням виробництва та реалізації продукції у 2019 р. в порівнянні з 2018 р. та являється позитивною зміною даного показника;

- загальна сума витрат від операційної діяльності у 2019 році збільшилась 9959,8 тис. грн. або на 115%. Збільшення витрат у 2019 році в порівнянні з 2018 р., як наведено вище, відбулось в основному за рахунок витрат від операційної діяльності, в тому числі: від основної операційної діяльності на 9022,8 тис. грн або 115% та від іншої операційної діяльності на 940 тис. грн. або 126%;

- у 2019, так і у 2018, на даному підприємстві існують тільки інші операційні витрати. Так, у 2018 році вони склали 745,3 тис. грн. та зросли на 940,0 тис. грн. (або на 126%) у звітному році, та склали 1685,3 тис. грн., що пов'язано з збільшенням виробництва та реалізації продукції – операційної діяльності підприємства. Така тенденція зміни величини витрат є позитивною;

- як у 2019, так і у 2018, на даному підприємстві основна операційна діяльність є прибутковою: витрати на 1 грн менше 1 та склали у 2018 р. 0,88 грн./грн. проти 0,90 грн./грн., але збільшились на 2 коп. у 2019 р., що є негативною тенденцією. Динаміка витрат 1 грн. від іншої операційної діяльності не є позитивною як у 2018 р. Так, у 2018 році вони склали 0,96 грн./ грн. та зросли до 0,99 грн./ грн. у 2019 році проти даних 0,88 та 0,90 відповідно для основної операційної діяльності, що є негативною тенденцією, але діяльність у 2019 році залишається прибутковою;

– загальна сума витрат у 2021 році склала 27684,0 тис. грн. та зменшилась на 6925,3 тис. грн. або на 25,01% за рахунок зменшення операційної діяльності та реалізації продукції. Так, зменшення витрат у 201 році в порівнянні з 2020 р. відбулось в основному за рахунок всіх елементів витрат від операційної діяльності;

– загальна сума витрат від операційної діяльності у 2021 році зменшилось на 6925,5 тис. грн. або на 25,01%, що відбулось за рахунок як витрат від основної операційної діяльності на 4604,6 тис. грн або 20,21%, так й від іншої операційної діяльності на 2368,7 тис. грн. або 48,32%;

– на протязі 2018-2019 рр. в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» було отримано позитивний фінансовий результат від операційної діяльності. Так, у 2019 р. сума прибутку до оподаткування зменшилась на 141,1 тис. грн. або на 49%, що є негативним. Зменшення суми прибутку у 2019 р. відбулось внаслідок зростання собівартості реалізованої продукції більшими темпами ніж зростання чистого доходу від реалізації продукції;

– фінансовий результат від основної операційної діяльності, як у попередньому 2020 р., так і у звітному 2021 році був прибутковим, який зменшився на 2437,6 тис.грн., або на 46,82%, що є негативним, що відбулось за рахунок зменшення чистого доходу від реалізації продукції на 7042,2 тис.грн. або на 26,16%, та зменшення собівартості реалізованої продукції на 4604,6 тис.грн, або на 25,16%.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідження теоретико-методичних та практичних питань фінансового і управлінського обліку, фінансового аналізу витрат від операційної діяльності на прикладі суб'єкту малого бізнесу харчової промисловості – ТОВ «Вознесенський кон'ячний завод» дозволило сформулювати наступні висновки:

1. Аналіз праць вітчизняних науковців щодо сутності поняття «витрати» витрат показав, що у фінансовому обліку більшість авторів зазначають «витрати» відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, таких як П(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», але в управлінському обліку – вони представляють собою обсяг використаних підприємством ресурсів, як використовуються для діяльності підприємства з метою управління ними. Для проведення економічного аналізу українські науковці розглядають витрати, як сукупність витрат живої праці для здійснення поточної господарської діяльності підприємства та спожиту частину матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, як абсолютний показник та для розрахунку відносних показників, що характеризують діяльність підприємства.

2. Аналіз праць публікацій учених щодо класифікації витрат, показав, що класифікація витрат здійснюється виходячи з певних цілей, але розповсюдженими ознаками класифікації витрат є: за видами діяльності, економічними елементами та статтями калькуляції.

3. Методологічні принципи формування в фінансовому обліку інформації про витрати від операційної діяльності наведені в П(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Їх облік та систематизація з метою складання форми №2 «Звіт про фінансові результати»(Звіт про сукупний дохід) та форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» шляхом їх накопичення на рахунках 8 і 9 класів

відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

4. Аналіз методики аналізу витрат діяльності зі сторони управлінського обліку та економічного аналізу, показав, що для нормальної і стабільної роботи підприємство повинне планувати свою майбутню діяльність, що не можливе без якісної системи економічного аналізу та управлінського обліку, що базується на окремих методичних підходах.

5. Бухгалтерський облік в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» ведеться згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 р. (зі змінами та доповненнями), Національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та іншими нормативно-правовими актами, що регламентують ведення обліку доходів та фінансових результатів діяльності.

6. Облік витрат діяльності від операційної діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» який ведеться згідно з законодавчими актами та нормативними документами з ведення бухгалтерського обліку та відповідно до П(С)БО 16 «Витрати». Усі операції з виявлення та фактичного зарахування витрат відображають на бланках типових форм первинних документів з обліку витрат на собівартість виготовленої продукції, адміністративних витрат та витрат на збут, інших операційних витрат затверджених наказом Міністерством статистики України від 21.06.96 р. № 193 зі змінами та доповненнями. Наведена кореспонденція рахунків.

7. Проведений фінансовий аналіз витрат від операційної діяльності підприємства – ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2018-2021 рр., який показав, що:

– загальна сума витрат у попередньому 2018 році склала 8590,7 тис. грн. У попередньому році величина витрат діяльності збільшилась 9962 тис. грн. або на 115%. Це пов'язано й зі збільшенням виробництва та реалізації

продукції у 2019 р. в порівнянні з 2018 р. та являється позитивною зміною даного показника;

- загальна сума витрат від операційної діяльності у 2019 році збільшилась 9959,8 тис. грн. або на 115%. Збільшення витрат у 2019 році в порівнянні з 2018 р., як наведено вище, відбулось в основному за рахунок витрат від операційної діяльності, в тому числі: від основної операційної діяльності на 9022,8 тис. грн або 115% та від іншої операційної діяльності на 940 тис. грн. або 126%;

- у 2019, так і у 2018, на даному підприємстві існують тільки інші операційні витрати. Так, у 2018 році вони склали 745,3 тис. грн. та зросли на 940,0 тис. грн. (або на 126%) у звітному році, та склали 1685,3 тис. грн., що пов'язано з збільшенням виробництва та реалізації продукції – операційної діяльності підприємства. Така тенденція зміни величини витрат є позитивною;

- як у 2019, так і у 2018, на даному підприємстві основна операційна діяльність є прибутковою: витрати на 1 грн менше 1 та склали у 2018 р. 0,88 грн./грн. проти 0,90 грн./грн., але збільшились на 2 коп. у 2019 р., що є негативною тенденцією. Динаміка витрат 1 грн. від іншої операційної діяльності не є позитивною як у 2018 р. Так, у 2018 році вони склали 0,96 грн./ грн. та зросли до 0,99 грн./ грн. у 2019 році проти даних 0,88 та 0,90 відповідно для основної операційної діяльності, що є негативною тенденцією, але діяльність у 2019 році залишається прибутковою;

- загальна сума витрат у 2021 році склала 27684,0 тис. грн. та зменшилась на 6925,3 тис. грн. або на 25,01% за рахунок зменшення операційної діяльності та реалізації продукції. Так, зменшення витрат у 201 році в порівнянні з 2020 р. відбулось в основному за рахунок всіх елементів витрат від операційної діяльності;

- загальна сума витрат від операційної діяльності у 2021 році зменшилось на 6925,5 тис. грн. або на 25,01%, що відбулось за рахунок як

витрат від основної операційної діяльності на 4604,6 тис. грн або 20,21%, так й від іншої операційної діяльності на 2368,7 тис. грн. або 48,32%;

– на протязі 2018-2019 рр. в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» було отримано позитивний фінансовий результат від операційної діяльності. Так, у 2019 р. сума прибутку до оподаткування зменшилась на 141,1 тис. грн. або на 49%, що є негативним. Зменшення суми прибутку у 2019 р. відбулось внаслідок зростання собівартості реалізованої продукції більшими темпами ніж зростання чистого доходу від реалізації продукції;

– фінансовий результат від основної операційної діяльності, як у попередньому 2020 р., так і у звітному 2021 році був прибутковим, який зменшився на 2437,6 тис.грн., або на 46,82%, що є негативним, що відбулось за рахунок зменшення чистого доходу від реалізації продукції на 7042,2 тис.грн. або на 26,16%, та зменшення собівартості реалізованої продукції на 4604,6 тис.грн, або на 25,16%.

8. На даному підприємстві не використовуються методи управління витратами, що застосовуються в управлінському обліку та – це не є раціональним та негативно впливає ефективність функціонування підприємства, що підтверджується даними аналізу у п. 2.2-2.3 та 3.3 кваліфікаційної роботи. Сучасний ринок висуває нові вимоги до планування, які ускладнюються динамічністю процесів, що відбуваються в ньому. Основними факторами, що визначають підвищені вимоги до планування, і як його складової частини – бюджетування, є ускладнення структури діяльності підприємств, викликані необхідністю перерозподілу ризиків, пошуком нових напрямків діяльності, потребою в інвестиціях, зміною факторів зовнішнього середовища – ринку.

9. ТОВ «Вознесенський коньячний завод» рекомендується для нормальної і стабільної роботи планувати свою майбутню діяльність на підставі системи бюджетування – планування майбутньої діяльності підприємства, його операційних витрат та доходів, пошуком нових напрямків

діяльності, потребою в інвестиціях тощо (запропоновано у 1 розділі роботи). Проведення такого планування не можливе без комплексного підходу до проведення економічного аналізу витрат від операційної діяльності підприємства, що наведено у 3 розділі п. 3.3 роботи та підставі методичного підходу, що адаптовано для підприємства малого бізнесу харчової промисловості.

10. Результати дослідження, які відображені у першому розділі кваліфікаційної роботи були опубліковані у 1 тезах (у співавторстві) у збірнику наукових праць конференції [48] та пройшли апробацію на XI Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 жовтня 2023 року «Особливості аналізу доходів діяльності підприємств харчової промисловості в сучасних умовах», в ОНТУ, м. Одеса.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»: затв. постановою Верховної Ради України від 16 липня 199 р. № 996 станом на 16.11.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 06.12.2023).
2. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Мінфіну від 07.02.2013 р. № 73 станом на 03.08.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 06.12.2023).
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.99 р. №318 (зі змінами). URL: <https://buhgalter911.com> (дата звернення 06.12.2023).
4. Податковий кодекс України затверджений Верховною радою України від 02.12.2010 №2755-VI: (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. URL: <https://buhgalter911.com> (дата звернення 06.12.2023).
5. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Затв. наказом Мінфіну від 28 березня 2013 року № 433 станом на 30.12.2013р.: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv> (дата звернення 06.12.2023).
6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99р. № 291 станом на 09.12.2011р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11> (дата звернення 06.12.2023).
7. Інструкція Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99р. № 291 станом

на 05.01.2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення 06.12.2023).

8. Регістри бухгалтерського обліку Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29. 12. 2000 року за № 356 (зі змінами та доповненнями: [Електронний ресурс]. URL: [http:// minfin.com.ua. /taxes/- /!news/nnakMINFIN_356/nnakMINFIN_356.html](http://minfin.com.ua/taxes/-/!news/nnakMINFIN_356/nnakMINFIN_356.html) (дата звернення 06.12.2023).

9. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000.: пер. з англ. за ред. С.Ф. Голова. К.: ФПБАУ, 2000. 1272 с.

10. Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. Економічний аналіз (практикум): Навчальний посібник. [3-ге видання, стереотипне]. Львів: «Магнолія 2006», 2015. 326 с.

11. Атамас П.Й. Управлінський облік: навч. посібн. Д.- К.: Центр учбової літератури, 2006. 440 с.

12. Бабіч В.В. Фінансовий облік – 2 (Облік зобов'язань, капіталу. Звітність): навч. посіб. ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». К.: КНЕУ, 2010. 434 с.

13. Білик М.Д., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз [Текст] : навч. посіб. Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. вид. 2-ге, без змін. К. : КНЕУ, 2009. 592 с.

14. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік: підруч. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 480 с.

15. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Акімова Н.С. та ін. Х.: «Видавництво «Форт», 2016. 447 с.

16. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: підручник / Загородній А.Г. та ін., Нац. ун-т «Львів. Політехніка». 3-тє вид., доопрац. і допов. Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2012. 340 с.

17. Бухгалтерський управлінський облік: підручник / Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Канурна З.Ф., Малюга Н.М., Чижевська Л.В. Житомир: ПП «Рута», 2009. 471 с.

18. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / Ф. Ф. Бутинець. Житомир ПП «Рута», 2009. 912 с.
19. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: підручник / Ф. Ф. Бутинець та ін. Житомир ПП «Рута», 2002. 216 с.
20. Бухгалтерський облік у галузях економіки: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. Б. Захожай та ін.; за ред. В. Б. Захожая, М. Ф. Базася. К.: МАУП, 2005. 968 с
21. Верига Ю. А., Гладких Т.В., Орищенко М.М. Фінансовий облік: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 438 с.
22. Гончаренко І.А., Пластун В.Л. Сутність та класифікація витрат // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія Економічні науки, №4. 2013. С.458-459.
23. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 256 с.
24. Грещак М.Г., Коцюба Управління витратами: Навчально-методичний посібник. К.: КНЕУ, 2006. 131 с.
25. Гудзь Н. В., Денчук П.Н., Романів Р.В. Бухгалтерський облік: навч. посібник для ВНЗ. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Центр учб. літ., 2016. 424 с.
26. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства. Ровенська В.В. та ін. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 179 с.
27. Економічний аналіз [Текст]: Навч. посібник. За ред. М. Г. Чумаченко; Київський національний економічний ун-т. 2.вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2003. 555 с.
28. Задорожний З.В. Проблеми обліку за новими регістрами // Регіональні перспективи. №2-3, 2001. С.65-66.
29. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту. Навчальний посібник. К: Знання-Прес, 2003. 349 с.

30. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: Підручник . За ред. проф. А.Г. Загороднього. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 487 с.
31. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. К.: КНЕУ, 2001. 334 с.
32. Кулаковська Л.П., Пича Ю.В. Організація і методика аудиту: навч. посіб. для студентів ВУЗів. К.: Каравела, 2006. 504 с.
33. Кутер М.И. Теория и принципы бухгалтерского учета: Учеб. пособие для вузов. М.: Финансы и статистика, Экспертное бюро, 2000. 544 с.
34. Лишиленко О.В. Бухгалтерський управлінський облік: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 254 с.
35. Лишиленко О.В. Фінансовий облік : підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2008. 556 с.
36. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості і етики: Видання 2006 р. / О.В. Селезньов та ін. К.: ТОВ «ІАМЦ АУ» Статус», 2006. 1028 с.
37. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник. К. : Центр навчальної літератури, 2007. 412 с.
38. Нападовська Л.В. Управлінський облік: підруч. для вищ. навч. закл. К.: Книга, 2006. 544 с.
39. Радченко К.М. Сутність витрат як економічної категорії та їх місце в системі управління підприємством. [Електронний ресурс]. URL: http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_105/43.pdf.
40. Савчук В. П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций. К. : Изд. дом «Максимум», 2004. 600с.
41. Скрипник М.І. Затрати і витрати: проблема трактування понять // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: Міжнар. зб. наук. пр. 2009. Вип. 1 (13). С. 163–165.

42. Турило А.М. Управління витратами підприємства. Навчальний посібник / А.М.Турило та ін. К.: Центр навчальної літератури, 2008. 120 с.
- 43.Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: навч. посібн. . Житомир: ЖІТІ, 2002. 600 с.
- 44.Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підруч. К.: ЦУЛ, 2008. 566 с.
45. Черниш С.С. Економічний аналіз: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 312 с.
- 46.Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / В. Г. Швець. 4-те вид., переробл. і доповн. К. : Знання, 2015. 572 с.
- 47.Фінансовий облік: конспект лекцій / Абрамчук М.Ю. та ін. Суми: Сумський державний університет, 2018. 395 с.
48. Купріна Н.М., Чабан Ю.О., Галушкіна А.А., Манолій А.Ю. Факторний аналіз формування фінансових результатів підприємства в системі оцінки результативності діяльності // Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали ХІ Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 жовтня 2023 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. С. 524–528.
49. Крупка Я. Д., Задорожний З.В., Гудзь Н.В. Фінансовий облік: підруч. 4-те вид. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.
50. Зінченко О.В., Радіонова Н.Й., Хаустова Є.Б. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: навч.посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 340с.
51. Шара Є. Ю., Соколовська-Гонтаренко І. Є. Фінансовий облік І: навч. посібник. К. : Центр учб. літ., 2016. 336 с.
- 52.Фінансовий облік: підручник: у 2 ч. / Бондар М.І. та ін. Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». К.: КНЕУ, 2012. Ч. 1. 2012. 553 с.
- 53.Фінансова та статистична звітність ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2020-2021рр.

ДОДАТКИ